Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Բաբը Ալի Ճատտէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيجه يومى وسياسى غزته در
صاحب امتيازى : اوهانس فرج
اداره خانه سى : باب عالى جاده سنده نومرو ٣٨

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	13 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ,
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար
Մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԵՕԹՆ ԵՕԹՆԵԱԿ

ԳԱԼՍՏԵԱՆ ԿԻՐԱԿԻՆ

Հայ. Ս. Եկեղեցին բուն Մեծ Պահոց մէջ Քրիստոսի երկրորդ գալստեան յիշատակութեան կիրակին գարնանամուտին կամ անկէց քիչ յետոյ տնօրինած է, ցոյց տալու համար մեղքերու մեռելութենէն վերջ հոգեկան նոր կեանքին փթթումը, ինչպէս բնութեան վերանորոգ կենդանացումը ձմրան եղանակէն վերջ։

Գարունը եկաւ. պայծառ ու բաւական բարկ արեւու մը ճառագայթներուն միայն կը սպասեն ծիծեռնակները իրենց երեւումը ընելու համար մեր տանիքներուն չուրջը. երկնքին մշուշը ու աղտոտ գորշութիւնը անհա ընդհուպ կը փարատին բոլորովին, երբ մէկ քանի օրէն գարնան արեւը կը վերստանայ իր սովորական զօրութիւնը, նինջ հորիզոնը կրկին փայլեցնելու համար մեր աչքին առջեւ. Ձմեռնային խստութիւնը անցաւ, փոթորիկ, ձիւնի երկիւղները անհետ եղան, և ամառնային կեանքը կը մտնէ իր նորագոյն յայտնութեամբ, և հարս բնութեան վարդագոյն այտերը պիտի ողջունենք։ Գարնանային վերակենդանութիւնը կազդուրուած պիտի տայ մեր մարմինին, դաշտերը ծաղիկներով պիտի զարդարուին և ծառերը կանանչով, աշխատութեան երգ ի բերան՝ երկրագործը դաշտ պիտի վազէ, և մշակները պարտէզները պիտի դիմեն, ձըմրան ցրտութիւնը տեղի պիտի տայ ընդհանուր նիւթական ոգեւորութեան մը բովանդակ արարածական բնութեան մէջ։ Պիտի խայտանք ողջունելով մեր թեւաւոր հիւրերուն գալուստը, որոնք իրենց բարձրասլաց խոյանքով, զեկզակ սուսաստումներով, կամ հոգեզմայլ մեղեդիներով պիտի թրթռացնեն իրենց չուրջը։ Գարուն է. արշալոյսը կանուխ կը սկսի, և կենդանարար արեւը շատ աւելի կը սպասէ հորիզոնին վրայ, կանուխ կ'ելնէ, ուշ կը պառկի, ջերմութեան հետ բղխնաւորութիւն ընծայելով մայր բնութեան։ Դաշտերը պիտի հրճուին, անտառները պիտի ցնծան իրենց բնակիչներուն կրկնակի ժամանումին վրայ, և խանդավառութիւնը պիտի եղանակաւորուի արարչութեան մէկ մի մասին վրայ, կեանքը ծիծաղախիտ պիտի ըլլայ, քանզի գարունն է որ կուգայ և վառ գոյները պիտի պսպղան ամենուրեք, կիտուածը ծաղիկներուն, զրագոնմիկոնը խոտերուն, թաւ թաւիշը կանանչին պիտի վառուին փարփառ, բոսորագեղ, բնութիւնը նորահրաշ պիտի կենդանագործուի դարձեալ, և նորափետուր պիտի զգենուն համագոյք ձմրան մերկութենէն ու չորութենէն վերջ։ Գարունն է եկեր նախշուն թեւերով, ու շողշողուն, արփենի վայելչութեամբ կը ծիծաղին երկինք, և լուսաւորները կ'ողողուին հեղեղանման պայծառութեամբ։ Այս ամէնքէն կեանքով խանդ մը կը փոխանցուի մեր երակներուն մէջ, և փառք տալով Նախախնամութեան կը գովաբանենք Արարիչը և կը դրուատենք զԱյն՝ որ բաշխողն է կեանքին, որ վարդին գոյնը կուտայ, և աւելուն ալ տաքը, որ ծառերը կը զարդարէ, և խոտերը կ'աճեցնէ, որ անըսպառ կ'ընէ լոյսին գանձարանները, և անոյշ բուրմունքներուն ընդունարանները կը լեցնէ։

Այս ընդհանուր ժամանումներուն մէջ չենք ողջուներ միայն կրկին գալուստը մեր ընտանեկան անդամներուն զորս բնական Մահը խլեց մեր գիրկերէն այս ձմրան մէջ։

Սակայն, ո՛վ Քրիստոնեայ, անոնք մեր Տիրոջը հետ պիտի ըլլան անոր երկրորդ գալստեան ժամանակ, դուն հաւատա՛ միայն եւ պիտի ապրիս ու անոնք ալ օրմը պիտի ապրին ու դուն ալ անոնց հետ պիտի ապրիս։ Երբեք անդարմանելի անյայտացում չկայ բնութեան մէջ. ամենաչնչին մասնիկ մը որ երբեմն կեանք կը շնչէր, կարելի չէ որ կորսուի ի սպառ. ո՛ւր Միակ մարդը, որուն թէ՛ մարմինը եւ թէ հոգին համակ կենդանութիւն են։ Ամենքս ալ մեր ընտանեաց սիրելիներուն հետ պիտի ըլլանք, երբ ճառագայթէ Տէրը իր երկրորդ գալուստը, երբ արտափայլէ իր վերերեւումը ամպերուն վրայ, եւ մեզ ամենքս իրեն քաշէ գերեզմաններէն։ Մի՛ ձանձրանար, միայն թէ մաքուր պահէ սիրտդ, հոգիդ, արժանաւոր ընդունարան մը ընծայելու համար Փրկչին, որուն երկրորդ գալուստը անակնկալ եւ անդիմադրելի պիտի ըլլայ. մեղքերուն մահէն թօթափէ՛ հոգիդ, սրբութեամբ մօտեցիր սուրբ պատուիրաններուն, պահպանէ՛ զանոնք ջերմեռանդութեամբ, յուսա՛ թէ Տէրը պիտի գայ նորագոյն կեանք եւ անըսպառ կենդանութիւն պարգեւելու իր հաւատացեալներուն։

Հաւատա՛ թէ իր գալստեան խորհուրդը առաջուընէ գուշակեց մեզի եւ բազմապատիկ օրինակներով խօսեցաւ մարգարէներուն բերնով։ Հաւատա՛ թէ անոր գալուստը յաւիտենական գարունը պիտի բերէ, զոր ձմրան ցուրտերը եւ ձիւները պիտի չգան բնաւ աղարտել։ Միայն թէ աղօթէ՛ որ պատրաստ ըլլաս ընդունելու զայն արժանաւորապէս, մաքրած ըլլաս հոգիդ նիւթական աղտերէն, ու մեղքի արատները սըրբուած ըլլան հոգիէդ։ Եւ պիտի տեսնես կրկին քու սիրելիներդ, որոնց պիտի ժպտիս գերագոյն ժպիտով եւ անոնց պիտի ըլլայ վայելքը ու հրճուանքը անսպառ։

Հաւատա՛ և պիտի ապրիս. ո՛վ Քրիստոնեայ։ Ո՛րքան ծանր կը կարծէիր ապաշխարութեան բեռը, զոր եկեղեցին պարտաւորեց կրել, բայց ահա կը թեթեւնայ անիկա, հազիւ թէ զգացիր ծանրութիւնը, և ահա Տիրոջ ողորմութեամբ կը թօթափես զայն, բայց միայն թէ թօթափումը և թեթեւացումը իրական ըլլան, զգաս թէ թեթեւցած է հոգիդ մեղքիդ ծանրութենէն, և պիտի կրնաս նայիլ պարզերես և առանց ամօթի Անոր երեսին, որուն ցոլմունքները նիւթական աշխարհի մէջ գարնան միջոցաւ կը գուշակեն անօրինակ և սքանչելի փառքը Քրիստոսի երկրորդ գալստեան, որուն կ'սպասենք ակնդէտ։ Մի՛ ըսեր թէ շատ ուշ է։ Ժամանակը նշանակութիւն չունի երկնային և հոգեւոր տնտեսութեան մէջ։ Նախախնամութիւնը իր գործը կը տնօրինէ անժամանակ, դարերը վայրկեան են Աստուծոյ համար, և հազար տարին երէկի օրուան մը պէս է Անոր համար, որ վեց օրուան ամենաչնչին ժամանակի մը մէջ հրաշագործեց Տիեզերքը իր անըմբռնելի ընդարձակութեամբ և անհաշուելի մեծութեամբ, որ փոշիի պէս երկնքի երեսը ցանեց լուսաւորները, և դալարիքի անսպառ սիրմերով օծեց հողի մէկ մի մաս, և կենդանութեան շունչով ոգեւորեց բանական էակները անհաշուելի խումբեր։ Ժամանակէն դուն օգտուէ՛ հոգեւոր մաքրութիւնդ ի գլուխ հանելու համար, որպէս զի պատրաստ ըլլաս Տիրոջդ անժամանակ գալուստին։ Բնութիւնը երբեք իր նիւթական վերակենդանութեան խոստումը ի դերեւ չէ հանած, գարուններ ձմեռներու յաջորդած են թուական ճշդութեամբ, ծաղիկները իրենց գլուխները դարձեալ վեր առած են այնպիսի տեղուանք, ուրկէց կենդանութեան ո և է նշոյլ յաւէտ խոյս տուած կը թուէր, ծաղկանկար գետին մը կը փթթի յանկարծ մեր ոտքերուն տակ, ուր ձիւնն ու սառը փռուած կը տեսնէինք, կապոյտ երկնքին երեսը ակօսելով կը պըսպղան ճառագայթներ, մինչ ամպերով գորշ և թուխ ամպեր անհերձանելի վարագոյրով մը կը թաքէին սքօղել զայն յաւէտ մեր աչքերէն, Վստահ եղի՛ր թէ Տէրն ալ ի դերեւ չի հաներ իր խոստումը, և իր երկրորդ գալստեամբ մեր սիրելիներուն հետ դասակից պիտի ընէ մեզ, իր երեսը պիտի երեւցնէ և պիտի ողորմի մեր մեղքին, բաւական է որ մաքրուած ըլլանք։ Բայց մի՛ ըսեր թէ դեռ ժամանակ կայ մաքրուելու, քանի որ գիտես թէ Տիրոջ երկրորդ գալուստը անժամանակ է։ Առաջին գալուստը նախապէս գուշակուած էր, բայց երկրորդ գալուստը ժամանակի հաշուով չի չափուիր, իր Փրկչական Խօսքը աւանդ ձգեց մեզ, որուն պահպանութեան համար պիտի պահանջէ մեզմէ յանկարծ ա՛յնպիսի ժամանակի մը մէջ, ուր բնաւ չէինք յուսար։ Զեւ գիտեր թէ ե՛րբ պիտի գայ գողը, բայց տանդ դուռը բաց չես պահեր գիշերները, մինչ հարկ եղած զգուշութիւնը կ'ընես պահպանութեանդ համար։ Նոյնը իմացիր մեր Տիրոջ երկրորդ գալստեան համար, և միշտ մաքրուած սպասէ Անոր, որ ահա կուգայ և չուշանար, որովհետեւ ժամանակը յայտնի չէ։

Եւ հոգեւոր պատրաստութեան գործը մեր կարծածին չափ դժուար չէ. տարօրինակ հանճարի պէտք չկայ ասոր համար, հոգիի խոնարհութիւնը հանճարեղներուն գործը չէ միայն։ Տիրոջ շնորհքը կը փթթի, ծլարձակ կ'ուռճանայ ամէն բանաւոր էակի մէջ հաւասարապէս։ Պարզ է և դիւրամատչելի Անոր Խօսքը։ Եկեղեցին է Անոր Խօսքին պահարանը, Անոր վարդապետութեան լոյսը հո՛ն կը շողայ, հո՛ն կը գտնէ հաւատացեալը կեանքին մէջ մտնելու դուռը և ճանապարհը։ Տէրը տուաւ մեր մտքին ոյժը, և անկէց ծանր բան մը չի պահանջեր, անկարելին չի պարտաւորեր։ Ընկերին սէրը, Աստուծոյ հանդէպ մեր պարտաւորութիւնը, և մեր անձերուն հանդէպ մեր բարեկամութիւնը անտանելի բեռներ չեն երբեք։ Աղքատին ձեռք կարկառելու, մեր աւելորդէն անոր համար չորաբեկ հաց մը մատակարարելու, տառապեալը այս տօնական օրերուն մեզի հետ մխիթարուած տեսնելու պարտականութիւնը ա՞յդքան ծանր բան մըն է, սիրելի ընթերցող։ Ո՛վ երբեք աղքատացած է, կորսնցուցած է բոլորովին իր ունեցածները ա՛յն պատճառաւ՝ իբր թէ աղքատներուն օգնած է։ Ընդհակառակն բարերարելու բնածին զգացումը քաղցրացուցած է մեր կեանքը, բարութիւնը մեր կեանքին հրապոյրն է, և չքաւորը կշտացնելու գոհունակութիւնը, մերկը հագուած տեսնելու հըրճուանքը մեր հոգին նորոգելու առաջին և միակ առիթը եղած են։ Անգութ հարուստը իր ոսկիներուն դէզէն հաճոյք չի զգար, հաւաքելու և միշտ հաւաքելու գերին դարձած՝ անոր ձեռքին մէջ պաղ մետաղի սառեցուցիչ կտոր մը կը դառնայ ինչ որ սահմանուած էր իրեն չուրջը տաք համակրութիւն մը սփռելու, սիրոյ և գութի հոսանքներ առաջ բերելու։

Բայց կ'երեւի թէ դժուար է բարեբարելը, քանի որ մեր Տէրն ինք ըսաւ թէ ո՛րքան դժուար է ինչք ունեցողներուն համար Աստուծոյ արքայութիւնը մտնել։ Տիրոջ այս հայրական սպառնալիքը իբրեւ պարզ յորդոր մը ընդունինք, սիրելի ընթերցող, և մեր մամոնայէն բարեկամներ չինե՞նք մեզի, բարեկամ հոս այս աշխարհիս մէջ, և բարեկամ հոն վերին աշխարհին մէջ մեր Տիրոջ քով, որ մերկապարանոց կը տեսնէ ամէն բան, որուն համար անդունդը գաղտնիք չունի, և անհունը անծածկոյթ է Անոր աչքին առջեւ, որ կ'ընդգրկէ հաւասարապէս անսահման մեծը և անծաւալ փոքրը։

Մեր անձին հանդէպ մեր ունեցած պարտականութեան համար արդէն ասկէց առաջ առիթ ունեցանք խօսակցելու մեր սիրելի ընթերցողին հետ Հաճոյքին, Հոգիին ու Մարմինին տնտեսութեան վրայ ակնարկներ ձգելով։

Առ Աստուած մեր պարտականութիւնը պարզ աղօթքն է միայն, մեր բարեգործութիւններուն վրայ աւելցած։ Աղօթքը բովն է, ուր կը մաքրուին, կը զտուին մեր հոգիները, ինչպէս ոսկին իր աղտերէն կը սրբուի արհեստաւորին բովին մէջ։ Աղօթքը մեր հոգիին վերանորոգ կենդանութեան նշանն է, անոր վերացումն է տեսանելիէն դէպ ի անտեսանելին, շօշափելիէն դէպ ի անշօշափը, մարմնաւորէն վերընձիւղուած աննիւթական ծաղիկն է, խունկն է անուշաբոյր որ կ'երթայ կը խառնուի երկնքին անհունութեան մէջէն Մեծ Անհունին, Անպարփակելի Մեծին անաւոր վեհութեան խորաններուն բուրումներուն։ Աղօթքը պարզ խօսակցութիւն մըն է, թեթեւ, անոյշ, անձայն ու անշշուկ հաղորդակցութիւն մը մեր Տիրոջ հետ, հոգիին մրմունջն է, անսազղակ պաղատանքն է մեր հոգիներուն ստեղծողին, որ հաճի բնակիլ իր չինած խորաններուն մէջ, մաքրել զանոնք, և աստուածավայել տաճար ընծայել իր անպարփակ բնակութեան։

Սիրելի ընթերցող, ո՞վ չի զգար իր ներսիդին աղօթելու պէտքը, և ո՞վ չէ աղօթած երբեք իր կեանքին տեւողութեան միջոցին։ Ամէնէն դառնասիրտ մեղաւորը, ամէնէն ապառում ոճրագործը անգամ առանց աղօթելու չեն փակած իրենց աչքերը այս զգալի աշխարհիս լոյսին առջեւ։ Աղօթելու տենչն իսկ անհերքելի ապացոյց մըն է հոգիին ինքնութեան, և, հետեւաբար, Նախախնամող էակին գոյութեան։ Եթէ արեւը չըլլայ, ինչո՞ւ և ինչպէս ծիլ ծաղիկը ու խայտայ խոտը, եթէ ամպին բարերար շողը չըլլայ, ինչո՞ւ կամ ինչպէս դալարագեղ զգենուն մեր դաշտերը, և պտղաբերեն մեր պարտէզները, ինչո՞ւ կամ ինչպէս խայծին ողկոյզները մեր այգիներուն մէջ, և կենդանի վառ գոյներ պարուրեն մեզ գարնանային վերակենդանութեան առտուն։ Այսպէս ալ, եթէ հոգին չըլլայ, կամ հոգիին ստեղծողը իրական չըլլայ, ինչո՞ւ կամ ինչպէս աղօթելու պէտքը ծնի մեր ներսիդին, և անկաշկանդ բաղձանքը պոռթկայ մեր մէջ աչքերնիս վեր բարձրացնելու և խօսքի բռնուելու Անծանօթին հետ, անոյշ հրճուանքներ ունենալու, և բարձրասլաց մտածումներով ներքին յարաբերութեան մէջ մտնելու Անոր հետ, որուն կը հաւատանք, թէեւ չենք տեսներ։

Ուրեմն դժուա՞ր է միթէ առ Աստուած մեր պարտականութիւնը կատարելը աղօթքի ձեւով, ինչպէս մեր ընկերին հանդէպ մեր պարտականութիւնը կը կատարենք բարեգործութիւններու ձեւով։

Այսպէս պատրաստուած՝ սպասե՛նք երկրորդ գալստեան մեր խոնարհ Փրկչին, և մեղքերու բեռնէն ազատուած, թեթեւ հոգիներով աղօթենք վաղը մեր Եկեղեցիին հետ. —

«Փթթալով մեզի մարմին հագար, և նորոգեցիր հինցածները. ո՛վ Քրիստոս, նորոգէ՛ մեզ հոգւով և ողորմէ։

«Խաչին վրայ մնար մարմինով, և զմեզ մեռածներս կենդանացուցիր. ո՛վ Քրիստոս, զմեզ ալ ապրեցուր հոգւով, և ողորմէ։

«Մեռելներէն յարութիւն առիր, և մեր բնութիւնը արթնցուցիր հոգեւոր յարութեան յուսով. ո՛վ Քրիստոս, զմեզ ալ հոգւով արթնցուր և ողորմէ։

«Քու սիրելի Ղազարոսդ գերեզմանէն դուրս կանչեցիր. զմեզ ալ հոգւով դէպ ի քու կեանքդ կանչէ և ողորմէ։

«Ո՛վ Տէր, դժոխքը սոսկաց քու յարութեանդ հրաշալի տեսիլքէն և սարսափելի փայլումէն, և մեռելները ընդհանուր յարութեան հաւատքով արթնցուցիր քեզի հետ, որ ողջ ես յաւէտ։

«Ո՛վ Քրիստոս, երբ հայրական փառքովդ երկինքէն ծագիս և մեռելները արթնցնես, ա՛յն միջոցին ալ կողմդ դիր և զմեզ կանչէ քու փառքիդ մէջ։

«Երբ քու դատաւորութեանդ երկմտանիւք այս աշխարհիս կալը քու շտեմարաններդ մէջը հաւաքես, ո՛վ Տէր, արդարներուն հետ ժողվէ՛ զմեզ։

«Երբ հարս եղած եկեղեցին իմաստուն սուրբ կոյսերուն հետ քեզի՝ փեսայիդ հետ միանայ, արժանի ըրէ՛ որ մենք ալ անոնց հետ ներքին սենեակը մտնենք, և երգենք քու փառքդ բարձունքին մէջ։»

Եւ մարմիններու յարութեան յու-

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 20

[illegible]

ՈՍԿԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

ՎԷՊ

ՏԵՂԱԿԱՑՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵՍԱՆՔԷ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Բ.

Կառքը երբ Կայծակեաններու դրան առջեւ հասաւ, Կոէկլուառ անմիջապէս վար ցատքեց ու առանց մօրը կառքէն իջնելուն օգնելու և անոր հետ երկու խօսք փոխանակելու, բարկութենէն կրակ ու բոց կտրած՝ ներս իսկ չմտաւ ու արագ քայլերով հեռացաւ։ Մայրը զուր տեղը մէկ քանի անգամ կանչեց ետեւէն, խեղճ կինը տեսնելով որ խայտառակ պիտի ըլլայ դրացիներուն և անցուդարձ ընողներուն առջեւ՝ յուզումներու մը մէջ՝ մտաւ իրենց բնակարանէն ներս։ Ամուսինը՝ Պետրոս Կայծակեան՝ վաթսուն տարեկանի մօտ անձնաւորութիւն մը՝ կնոջը սրտաբեկ վիճակն ու առանձին վերադարձը տեսնելով, յանկարծակիի եկած՝ աննկարագրելի իրարանցումով մը,

—Ի՞նչ կայ Թագուկ, հարցուց, ադ ի՛նչ գոյն է, ինչո՞ւ մինակ ես, Գրիգորիկն ո՞ւր է։

Տանտիրուհին զաւկին իրեն ըրած նախատինքներէն յուզուած,

—Զաւակ չէ՛, պատուհաս է աս լակոտդ, ըսաւ փղձկելով, Պարգեւեաններէն ելլանք մինչեւ մեր տունը հետս կռիւ, կռիւ, կռիւ, բոլոր անցորդները՝ մեր կառքին մէջ կռուըտիլը տեսնելով կը խնդային, հոս ալ գալերնուս պէս ձգեց փախաւ. չէ՛, եթէ հայր ես ինչ որ պիտի ընես ըրէ՛, աս խայտառակութեանը չեմ կրնար դիմանալ աս։

Կայծակեան որ արդէն շատ լաւ գիտէր զաւկին բնաւորութիւնը՝ բնաւ չզարմացաւ ու խոր հառաչ մը քաշելով,

—Կռուին պատճա՞ռը ի՛նչ է եղեր նայինք, ըսաւ, եթէ իրարու ըսելիք մը ունէիք, չկրցա՞ք մինչեւ տուն գալը համբերել։

—Լակոտդ ատա՞նկ բաներէ կը հասկնա՞յ, «ես Բարիզ մեծցած եմ»ը գլխուն գրեր, ինքնիրեն հաւներ՝ բերնին եկածը թող կուտայ. բարով խէրով չը ղրկէինք Բարիզ որ ասանկ գլխունուս փորձանք չըլլար։

—Հապա՛, դիւրին բան կը կարծէիր անոր հետ վարուիլը, տե՛ս դուն հետը այցելութեան մը գացիր, այսչափ կը դժգոհաս, հապա ե՞ս ինչ ընեմ որ ամէն օր բերնին հոտը պիտի քաշեմ, հիմա հասկցա՞ր որ ըսածներուս ամէնքն ալ արդարացի են։

—Ես քեզ մեղա՛յ, գոչեց մայրը, ես քեզ մեղա՛յ, անգամ մ'ալ թեր ելլա՛լ, Աստուած չընէ, կռիւն որ ըսես բոլորովին պարապ բանի համար է. ուրիշ շնորհքով երիտասարդ մը եկաւ Պարգեւեաններուն, չենք շնորհք խօսեցաւ, պատմութիւններ ըրաւ, ամէնքս ալ մտիկ ըրինք. ասիկայ նախանձեր է անոր վրայ, ճամբան կը կռուըտի որ ինչո՞ւ այնչափ կարեւորութիւն տուեր եմ. ի՞նչ ընէի, երեսս ծակէ՞. իրեն պէս հարիւր հատը կ'արժէր չիտակը։

—Աղէ՛կ, աղէ՛կ, ըսաւ Կայծակեան, ծո՛ւ ըլլայ. թո՛ղ խայտառակուի որ հասկնայ իրեն արժէքը, կ'երեւայ որ Նուա՛րդ ալ, Պարգեւեաններն ալ անոր աւելի կարեւորութիւն տուած են ու ինք որ բանի մը տեղ դրած է ինքզինք, երեսէ իյնալը տեսնելով կատղած է, աղէ՛կ, աղէ՛կ, ասիկայ դաս թող ըլլայ իրեն։

—Աղէ՛կ ալ գիտցար, յարեց տիկինը, ա՛ն տղան տեսնողը իրեն երեսը չի նայիր, ան ալ իր տարիքովը՝ իրմէ ալ պզտիկ է, բայց խելքը գլուխը, միւռոնը երեսը, ծանր գլուխ, անուշ լեզու, ինքզինքը սիրցնելուն ամէն ճամբաները գիտէ, Նուարդին քով ուրիշ աղուոր հիւր աղջիկ մ'ալ կար, երկուքն ալ ան մանչը տեսնելնուն պէս, սկսան ուրիշ հոն գտնուողներուն նման անով զբաղիլ, ասիկայ ծանրին եկած ըլլալու է որ ծանր խօսքեր կը պոռար կառքին մէջ Պարգեւեաններուն համար։ «վատ, ստորին, չլթիկ են, աղջիկնին չեմ առներ» կ'ըսէր։

—Աման թող առնէ, ըսաւ Կայծակեան դառն երգիծանքով, աս ի՛նչ մեծ զրկանք է որ պիտի ընէ Պարգեւեաններուն. աղջիկ չէ՛, կատու անգամ տալու չըլլար ան ապուշին, մինչեւ որ ադ գլուխը չփոխէ. եթէ Պարգեւեանները ատանկ նպատակ մը ունենային իսկ, մօտէն ճանչնալնուն պէս, ետ պիտի դառնային։

Երկու ամուսինները լուրջ խօսակցութեան մը բռնուեցան Կոէկլուառի նկատմամբ և մայրը բարկութեան առաջին թափը անցընելէ ետք, կամաց կամաց սկսաւ իր սովորական պաշտպանողականներուն, ամէն պարագայի մէջ զաւակը չմեղադրելու համար։ Մայրական զգացումը ո՛րչափ ալ վիրաւորուած ըլլար, չէր կրնար տեւական կերպով աննպաստ մնալ զաւկին համար, և Տիկին Կայծակեան անդրադառնալով Պարգեւեաններու այցելութեան, իրաւացի պատճառներ կը գտնէր Կոէկլուառի զայրոյթը արդարացնող։ Կայծակեան ալ թէեւ անհամաձայն էր զաւկին հետ, սակայն վայրկեան մը իսկ չէր դադրեր զայն Պարգեւեանի փեսայ տալու միջոցներուն վրայ խորհելէ, վստահ ըլլալով որ եթէ յաջողէր գործադրել այս ծրագիրը, ապահոված պիտի ըլլար զաւկին ապագան թէ՛ նիւթապէս և թէ ընտանեպէս։

—Ես ասանկ բաներու վրայ հետը չխօսելու ուխտ ըրած եմ, ըսաւ հայրը, դուն մայրն ես, պատուիրէ սա տղուդ քիչ մը խելքը գլուխը թո՛ղ ժողուէ, այսօրուան երիտասարդին այցելութիւնը աղէկ դաս մը կրնայ ըլլալ իրեն. իրաւ է որ Պարգեւեան էֆէնտին ասանկ տղուն աղջիկ չի տար, բայց ես պիտի յաջողցնեմ գործը, Պարգեւեանի կնիկն ալ աղջիկն ալ աս մեր խենթին կողմն են։ Կ'երեւայ որ անոր կոտրտուքներէն ու Բարիզեան ձեւերէն խաբուած են, ինչ կ'ուզէ ըլլայ, ես վստահ եմ որ եթէ ինքը քիչ մը ծանր կենայ, դժուար չպիտի ըլլայ Նուարդին հետ զինքը ամուսնացնելը, Սիմոն էֆէնտին կնկանը բերնով ջուր կը խմէ, կնիկն ալ աս մերինը մարդու տեղ դրեր է։

—Աստուած ինք յաջողէ, բարեմաղթեց տիկինը սրտաբուխ մաղթանքով մը. դուն ալ շատ վրան մի՛ ծանրանար, ճանիլ է, օրերնի՞ս անկէ աղէկ էինք անոր տարիքը ունեցած ատեննիս։

—Պարապ խօսքեր մըներ, ըսաւ Կայծակեան, դուն խրատ տուր որ խելքը գլուխը ժողուէ, զեվզեկութիւնը ձգէ. ասանկ Բարիզի փողոցները չեն որ ատանկ թեթեւութիւնները ստակ ընեն։

* *

Միւս կողմէ Պարգեւեանները կռահած էին Կոէկլուառի զգացած վիրաւորանքը և մայր ու աղջիկ կը գլխային, վաղեմի բարեկամի մը սիրտը կոտրած ըլլալնուն համար, մինչդեռ Սիմոն էֆէնտին, տարած յաղթանակէն վերջին ծայր գոհ, կը չարունակէր ա՛լ աւելի համակրանքով վերաբերուիլ Հըրաչեայի, որ քիչ մը եւս երկարելէն ետք այցելութիւնը, ամէն օր Մեծ Նոր խանի գրասենեակը հանդիպելու և ուրիշ անգամներ ալ տուն այցելելու խոստումով մեկնեցաւ։

Պարգեւեան կնոջը ուղղելով խօսքը,

—Տեսա՞ր մարդը ըսաւ, դաստիարակուած, զարգացած երիտասարդը ասանկ կ'ըլլայ,

—Աստուած հօրն ու մօրը պահէ, չիտակը աննման զաւակ է, պատասխանեց տանտիրուհին.

—Միւսին Կոէկլուառդ անոր քով ի՛նչ կ'արժէ,

—Ան ալ իր տեղը ունի յարեց տիկինը, ամէն մարդ մէկ բնաւորութիւն չկրնար ունենալ, ոմանք աշխոյժ եռանդոտ կ'ըլլան, ոմանք ալ պաղարիւն,

—Պաղարիւն մ'ըսեր, ոմանք թեթեւ հաւկիթ կ'ըլլան, ըսէ, ոմանք ալ ծանրգլուխ։ Ինչու չէր կրցեր նստեր ու ելաւ փախաւ, մարդուն լեզուն կը կապեն ասանկ։

—Կը ներես, ով որ ալ ըլլար չէր կրնար դիմանալ մեր ըրած անկրթութեանը, ամէնքս ալ Հրաչեայի խօսքերովը զբաղեցանք և Կոէկլուառը բոլորովին մոռցանք

—Շատ աղէկ, ըսաւ Պարգեւեան երգիծանքով, գոնէ դուն մոռնալու չէիր, ինչո՞ւ մոռցար, բայց Հրաչեայի նման բացարձակ արժանիքը ամէն մարդ իրեն կը գրաւէ ու ասանկ ոչնչութիւններն ալ ձգել փախչելու կը պարտաւորէ։

(Շարունակելի)

-ովը խանդավառ, երգենք մեր Եկեղեցիին հետ.—

«Աստուծոյ գառնուկիդ արիւնով մեզի՝ փրկուածներուս մարգարէին տուած բարի լուրին համեմատ, մենք՝ անտառի ծառերս կը հրճուինք, կը խայտանք Տիրոջդ երկրորդ գալուստին վրայ. շնորհ ըրէ՛ մեզի, ո՛վ Տէր, որպէս զի քեզմէ տնկուած ծառերուն՝ այսինքն արդարներուն հետ հիմա՝ այս աշխարհիս մէջ յուսով ուրախանանք, և երկրորդ գալուստիդ ժամանակ ալ քեզի հետ հրճուինք, խայտանք։»

ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՅԱՌԱՋԽԱՂԱՑՈՒՄ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ

ՃԱԲՈՆՑԻՔ ԿԸ ՇԱՐԺԻՆ ԴԷՊԻ ՀԻՒՍԻՍ

ՉԱՐԸ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԹՈՔԻՕԻ ՌՈՒՍ ԴԵՍՊԱՆԸ

(Եւրոպական վերջին թղթաբերով առնուած թերթերէն: Դէպքերը պատմուած իրենց կանոնաւորութեամբ եւ շարունակաբար)։

ԹՈՔԻՕ, Մարտ 21. — Իթօ Մարքիզին Պատուիրակութիւնը կատարելապէս յաջողած է։ Քորէայի Կայսրը և իր խորհրդականները հիմա աւելի հակամէտ են վստահութիւն ունենալու Ճաբոնի չարժառիթներուն և քաղաքականութեան վրայ։ Մարքիզը ապահովցուցեր է Քորէայի Արքունիքը թէ իր կառավարութիւնը դիւրատար պայմաններով 5 միլիոն եէնի փոխառութիւն մը պիտի ընէ, Քորէայի ելմըտական բարենորոգութիւնը ի գլուխ հանելու համար։ Գոհացուցիչ կարգադրութիւն մըն ալ պիտի ըլլայ Ճաբոնցի խորհրդականներ անուանելու Քորէական Վարչութեան մէջ։

ԹԻԷՆՑԻՆ, Մարտ 21.—Չինու արտաքին գործոց նախարարութիւնը Տէրութիւններուն դիմեց խնդրելու որ մէկ տարի յետաձգուի Չինական տուգանքին վճարումը, որովհետեւ Չինաստան իր տրամադրութեան տակ ունեցած դրամները պիտի յատկացնէ ուրիշ ընթացիկ պարտքերու վճարման։

Չինու Մայր Կայսրուհիին ծննդեան 70րդ տարեդարձը ամենաշքեղ հանդիսաւորութեամբ տօնելու համար 25 միլիոն թայել յատկացուեցաւ։ Հաւանական է որ այս գումարին մէկ մասը զինուորական պատրաստութիւններու յատկացուի։

Նիուչուանկի չուրջ ամրոցներու շինութիւնը եւ ականներու ջեռեղումը միշտ կը շարունակեն առաւել կամ նուազ աննպատակ եղանակաւ։ Սաստիկ ցուրտը կը շարունակէ։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ, Մարտ 21.— Երէկի թուով Մուքտէնէ հեռաւոր պաշտօնական հեռագիրը ստացուած է.—

«Զօրավար Զիլինսքի հեռաւելը կը հեռագրէ.— Ռուս զօրքերուն վիճակը ընտիր է, ամէնքն ալ խանդավառութեամբ լցուած են, և ընաւ հիւանդութիւն չկայ մէջերնին։

«Արեւելեան Չինական Երկաթուղիին Սահմանապահ զինուորներէն առնուած լուրերուն նայելով, ամէն ինչ կատարեալ անդորրութեան եւ բարեկարգութեան մէջ է։ Ուցիմի կայարանին մէջ ընտելազօրաց հարիւրապետ Ուսբէնով 70 զինուորներով ետ մղեր է Չնկուզներու հրոսախումբ մը։

«Կը հաստատուի թէ թշնամիին հետեւակազօրքերը եւ թնդանօթաձիգները գրաւած են Անճու եւ Բինկ-Եանկ քաղաքները։ Այս երկու տեղերուն միջեւ ճաբոնական զօրաց յառաջխաղաց շարժումը վերջին օրերուս զգալի կերպով աւելցաւ։ Թշնամի տասներեք փոխադրանաւեր անցեալ օր իրենց բեռնեը պարպեցին Չինամբօ։

«Ծովեզերքին զանազան կէտերուն վրայ ճաբոնական զօրաց ցամաք ելնելուն վերաբերեալ օտար թերթերուն տուած բոլոր լուրերը չինծու են։»

ՍԷՈՒԼ, Մարտ 21. — Ճաբոնցիք Բինկ-Եանկի մէջ վար դրին Ամերիկեան զինուորական կցորդը, զօրավար Ալէն, և խնդրեցին որ յառաջապահներու մօտ երթալու համար աւելի առաջ չերթայ։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ, Մարտ 21.— Զօրավար Սիլվէստր և երկու ֆրանսացի սպաներ, որ Մանչուրիոյ ռուսական բանակին մօտ պիտի երթան զօրավար Քուրոբաթքինի ցամաքային գործողութիւններուն հետեւելու, վաղը Կայսեր կողմէ պիտի ընդունուին Ձմեռնային Պալատին մէջ։

ՉԻՖՈՒ, Մարտ 21.—Չինական նաւախումբ մը հրամանատարութեամբ ծովակալ Ցահի, և չորս մարտանաւերէ բաղկացեալ, այսօր հոս ժամանեց։ Այս նաւախումբը Նիուչուանկ պիտի երթայ սառոյցները հալելուն պէս։

ԵԻՆԿ ՔՕՈՒ, Մարտ 21.— Գերման հիւպատոսը երէկ հոս գերման քաղաքացիներու գումարման մը մէջ, խորհուրդ տուաւ անոնց Նիուչուանկ մնալ, եթէ կ'ուզեն. բայց եթէ իրենց նիւթական վնաս մը պատահի գերման կառավարութիւնը պատասխանատու չէ։ Եթէ Ռուսիա չյաջողի, ըսաւ հիւպատոսը, վնասուց հատուցումը չատ պիտի ուշանայ, բայց եթէ Ճաբոն յաղթուի, վճարումը աւելի դիւրին պիտի ըլլայ։

Նիուչուանկի անգլիացի հպատակները բողոքագիր մը պիտի մատուցանեն իրենց կառավարութեան՝ Նիուչուանկի առջեւ անգլիական մարտանաւի մը բացակայութեան համար։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ, Մարտ 21.— Ծ. Արեւելքէն եկող չատ մը Ռուսներ տըխուր գոյներով կը նկարագրեն պատերազմի վայրերուն նիւթական դժուարութիւնները։ Պատերազմի դաշտը գտնուող եւ բերդերուն պահակութիւն ընող զինուորներուն համար հաւասարապէս մեծ դժուարութեամբ կարելի է ռազմամթերք, պարէն եւ զէնք հասցնել։ Մինչեւ վերջին վայրկեանը ռուս կառավարութիւնը բնաւ միտքէն չէր անցուներ թէ պատերազմ կրնայ ըլլալ. ասիկա իր խաղաղասիրութեան մէկ ապացոյցն է, եւ, հետեւաբար, ժամանակին ձեռք առած չէր նախզգուշական միջոցներ։ Նպարեղէններուն գինները ա՛ն աստիճան բարձրացած են որ պարզ քաղաքացիներուն համար ապրիլը գրեթէ անհնար դարձած է, ուստի անոնց մեծագոյն մասը Եւրոպական Գաւառները կը գաղթեն։ Անդրպայքալեան Երկաթուղիին վրայ զանազան քաղաքներու մէջ ժանտատենդ եւ ուրիշ տարափոխիկ հիւանդութիւններ ծագած են, բայց խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են զինուորները վարակումէ զերծ պահելու համար։

ԹՈՔԻՕ, Մարտ 21,— Նախարարաց Խորհուրդին անդամները այսօր կարգ մը խորհրդակցութիւններ կատարեցին Խորհրդարանին կուսակցապետներուն հետ, պատերազմին առթած նոր տուրքերուն հետեւանօք։ Ընդհանուր կարծիքն ա՛ն է թէ կառավարութիւնը առ այժմ պատերազմին ծախքերուն համար պիտի չգործածէ տուրքերը, այլ աւելի քանի մը տարիներու պայմանաժամով վճարելի ելմտական գանձատոմսեր հրապարակ պիտի հանէ։

Վաղը Երեսփ. Ժողովին մէջ պիտի առաջարկուի շնորհակալութեան քուէ տալ Ճաբոնական նաւատորմին, Բորթ Արթուրի առջեւ տարուած յաղթութիւններուն համար։ Առաջարկուած բանաձեւը գովեստ կը կարդայ սպաներուն եւ նաւազներուն արիութեան եւ դիւցազնութեան, եւ ազգին երախտագիտութիւնը կը յայտնէ անոնց։

Կուսակցապետներուն եւ նախարարներուն միջեւ տեղի ունեցած խորհրդակցութեանց հետեւանօք, կառավարութիւնը առ այժմ ետ պիտի կենայ աղի մենաշնորհէն, եւ մետաքսին վրայ տուրք պիտի չդնէ. նաեւ նախապէս որոշուածէն չատ քիչ բան պիտի աւելցնէ կալուածական տուրքերուն վրայ։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ, Մարտ 21.—Ռուս հարիւրապետ Եէլէց Նովոյէ Վրէմիայի մէջ կը գրէ Լէտօքօլնայեայէ Մարտ 4 թուով.—

«Պատերազմի սկիզբէն ի վեր Սիպերիայի ճամբով զօրք փոխադրելու խնդիրը, մանաւանդ Պայքալի վրայէն փոխադրութեան խնդիրը կը զբաղեցնէ մեզ չարունակ։ Պայքալ կայարանէն, որ լճին արեւմտեան կողմին վրայ է, Իրքուցքէն երկու ժամ հեռի, երկու ձիով բալխիրներու անվերջանալի չարք մը կը տեսնուի միշտ։ Տեղ տեղ տաղաւար մը կայ, ուր ուղեւորները, ընկալագիր մը ստորագրելով՝ ձրիաբար, կը ստանան մուշտակեայ վերարկուներ եւ կօշիկներ, որոնք ետ կը տրուին Լէտօքօլնայեայի մէջ։

«Այս կայարանէն անդին նորանշան տեսարան մը կը պարզուի մեր աչքին առջեւ։ Երկար չուաններով կապկպուած ձիեր արիւն քրտինք մտած թեթեւ բեռնակառքեր կը քաշեն, պարապ կամ լեցուն։ Ասիկա մտածողը եղած է Ճամբաներու և Հաղորդակցութեանց նախարար Իչխան Խիլքօվ, որ նախապէս կը մտածէր լոքոմոթիվ գործածել, բայց փորձուած առաջին մեքենան սառոյցին մէջ սուզուեցաւ իսկոյն իր ծանրութեանը պատճառաւ, և անյայտ եղաւ լճին մէջ։ Այն ատենն էր որ անասնական քաշողութեան դիմում եղաւ։ Զինուորները կը փոխադրուին բալխիրով, իւրաքանչիւրին մէջ 4ական հոգի։ Բարեկարգութիւնը չատ ընտիր է։ Անհիմն են Բեթերսպուրկի մէջ տարածուած այն լուրերը թէ զինուորներ սառելով մեռեր են. հոս մենք այս լուրերուն վրայ կը ծիծաղինք։ Լճին վրայ ճամբուն մէջ մի երեք-չորս վերստ տեղը տաղաւարներ կանգնուած են, ինչ որ ցոյց կուտայ Ճամբաներու և Հաղորդակցութեան նախարարին հոգածութիւնը։ Պայքալ լճին տարածութիւնն է 44 վերստ։

«Կէս ճամբան թեթեւ ուտելիքներու ճաշարան մը կայ, ուր տաք կերակուր և ոգելից ըմպելիք կը հայթայթուին։ Մեր անցնելու միջոցին թնդանօթներու ձայներ լսեցինք քանիցս։ Սառոյցն էր որ կը ճարճատէր ցուրտէն՝ 25 աստիճան վար։ Ձմեռնային փոթորիկներու ժամանակ ուղեւորներուն պահպանութեան համար ճամբուն վրայ բոլոր տաղաւարներուն մէջ ձողեր տնկուած են, որոնք կը լուսաւորուին լապտերներով, և որոնց քովը ալ հեռագրական ձողերը կան։ Ինչպէս կրնաք դատել, Պայքալ լճին անցքը չատ լաւ կազմակերպուած է և ճամբան սառելու ոևէ վտանգ չկայ։»

ՊՐԻՒՍԷԼ, Մարտ 21.—Ռուս գործակալներ վերջին քանի մը օրերուս Անվէրս և Ռօթէրտամ հասան բոլոր տրամադրելի փոխադրանաւերը գնելու համար։ Կրցան գնել 800,000 Անգլ. ոսկիի Ֆրեդերիք Կայզր մեծ շոգենաւը։

ՄԱՐՍԻԼԻԱ, Մարտ 21. — Ծ. Արեւելեան Եարրա թղթատար շոգենաւով երէկ իրիկուն Մարսիլիա հասաւ Թոքիոյի նախորդ ռուս դեսպան Պառոն Ռօզէն, ընկերակցութեամբ իր կնոջ և աղջկան, Եօքօհամայի ռուս հիւպատոս Մ. Սիվէի, Նակազաքիի հիւպատոս Մ. Կակարինի և հիւպատոսարանին պաշտօնէութեան, ինչպէս նաև Քօպէէ եկող խումբ մը Անգլիացի ծովային զինուորներու։ Քօպէի ռուս հիւպատոս Իչխան Վասիլիէն, ինչպէս նաև Վարիակի 188 նաւազները Բորթ-Սաիտ ելան, և անկէց շոգենաւ նստան Օտեսա երթալու։ Պառոն Ռօզէն մերժեց ամէն տեսակցութիւն։ Ոչ մէկուն ոչ հաստատեց Բորթ-Սաիտէ հեռագրուած իր յայտարարութիւնները։

«—Ստոյգ է թէ, ըսաւ Մ. Սիվէ, Պառոն Ռօզէն Թօքիոյէն մեկնելէն առաջ Միքատոն չտեսաւ, բայց Միքատոն նուէրներ յանձնել տուաւ դեսպանին, ինչպէս նաև Պառոնուհի Ռօզէնի։»

Փետր. 6ին կէս օրէ վերջ ժամը 4ին, Մ. Սիվէ հեռագիր մը ընդունեց Եօքօհամայի մէջ, ծանուցանող թէ իր հեռագիրները այսուհետեւ չեն կրնար ղրկուիլ առանց ճաբոնական գրաքննութենէն անցնելու, և 8ին, կ'իմանար ռուսական մարտանաւերուն վրայ եղած յարձակումը Բորթ Արթուրի ջուրերուն մէջ։ Այս լուրին վրայ, որ կ'ըսէր անհիմն կերպով թէ ուրիշ ռուսական նաւեր ընկղմուած էին Ճաբոնցիներուն կողմէ, Եօքօհամա քաղաքը գրգռուեցաւ, և իրիկունը դրօշներուն եկան միացան գոյնզգոյն լապտերներ, որոնք ռուս և ճաբոնական մարտանաւերը կը ներկայացնէին զիրար ռմբակոծելու ձեւով։ Մ. Սիվէ չատ կը գովէ ֆրանսական Բասքալ յածանաւին նաւազները, որոնք չատ մօտէն հետեւելով Վարիակ և Քորէից մարտանաւերուն, ժամանակին Չէմուլբօ հասան ազատարարութեան գործին համար։ Կը գովէ նաև Սայկօնի ֆրանսական իչխանութիւնները, որոնց մօտ Ռուսք մեծ հիւրասիրութեամբ ընդունուեցան։

Պառոն Ռօզէն Փետր. 12ին նաւ նստաւ։ Թշնամական ցոյցերէ զգուշանալու համար, նաւահանգստին վրայ ամէն կանխահոգ միջոցներ ձեռք առնուած են։

Եօքօհամայի մէջ Ճաբոնցիներուն կարծիքը ա՛ն է թէ պատերազմը ճշմարիտ աղէտք մըն է Ճաբոնի համար։ Բայց Թօքիոյի մէջ վերջնական յաղթութիւնը Ճաբոնի կը վերագրեն։ Բայց այսպէս չէ օտարներուն կարծիքը, որոնք չատ մօտէն կը ճանչնան Ճաբոնի կացութիւնը և կը վստահցնեն թէ առեւտրական մեծ քայքայում մը առաջ պիտի բերէ իրեն համար այս պատերազմը։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ, 21 Մարտ.— Մեծ Դքսուհի Էլիզապէթ Մավրիքէէվնա փափաքելով Զատկի Տօնին առթիւ իրենց հայրենիքէն յիշատակներ ընդունելու հաճոյքը ընծայել Ռուս Ծ. Արեւելեան նաւատորմին 17,000 նաւաստիներուն, Մարմարեայ Պալատին հանդիսական սրահին մէջ արհեստանոց մը կազմակերպեց ուր պալատական տիկնայք կ'աշխատին խնամով ծրարել 17,000 զատկական հաւկիթ, ինչպէս նաև զանազան առարկաներ. Զարին կենդանագիրը, ժողովրդային գիրքեր, հաւկիթի ձեւով օճառի կտորներ, ծխախոտ, ասեղ, հողաթափ, են։ Մէն մի բաժին փաթթուած է Բեթերսպուրկի կամ Մոսկուայի տեսարաններուն գոյնով թաշկինակի մը մէջ։

Բոլոր այս նուէրները յառաջիկայ չաբթուան ընթացքին մէջ Ծ. Արեւելք պիտի ղրկուին։

ՀՌՈՄ, 21 Մարտ.—Երէկի թուով Խարպինէ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ թշնամութեանց սկիզբէն ի վեր 33 զինուորական կառախումբեր միայն հասած են Խարպին, և այս կառախումբերուն կէսը միայն ռազմամթերք և նպարեղէն բերած են։ Վերջին քառասուն օրուան մէջ, գրեթէ 20,000 հոգի միայն հասած են Խարպին, որոնց 4000ը Նիուչուանկ, Բորթ Արթուր և Մուքտէն ղրկուած են, իսկ 2000ը Վլատիվոսթոք։ Հոս մնացող մարդոց մեծ մասը հիւանդանոցին մէջ պահ մը դարմանուեցան ճամբորդութեան յոգնութիւններէն կազդուրուելու համար։ Կը յուսացուի թէ գալ չաբթու կառախումբերը պիտի կրնան միջին հաշուով օրական 1000 զինուոր փոխադրել։

ԹՈՔԻՕ, 21 Մարտ.—Կէս օրէ վերջ Թօքիոյի մէկ թերթին մէջ հրատարակուած տեղեկութեան մը նայելով ճաբոնական զօրաբաժին մը Մարտ 19ին Լիաօթօնկ թերակղզիին ցամաքը ելած է, և Բորթ Արթուրի ետեւը գտնուած ռուս զօրքերուն հետ բախում ունեցեր է։

Միեւնոյն ժամանակ նաւատորմին հրետանին ռմբակոծեց քաղաքը և նաւահանգիստը։ Կռիւը սկսաւ իրիկուան ժամը 6ին, և չարունակեց մինչեւ առաւօտեան ժամը 10։ Տասնեւվեց մարտանաւեր մասնակցեցան յարձակման, և Ճաբոնցիք իբր թէ Բորթ Արթուրը գրաւեր են (!) պատերազմէն վերջ։

Ուրիշ մանրամասնութիւններ չեն տրուիր, և այս լուրս ալ հաստատութեան կը կարօտի, թէեւ քանի մը օրէ ի վեր կը սպասուէր որ Բորթ Արթուր նոր յարձակման մը առարկայ ըլլայ։

Ջօնկ-Սօնկի մէջ ալ ցամաքի վրայ կռիւ մը տեղի ունեցեր է ճաբոնցի և ռուս զօրաց միջեւ։ Ռուսք 600 մեռեալ և վիրաւոր (՞ ՞) ունեցեր են։

(Անկարելի է որ այսքան կարեւոր դէպք մը չիմացուէր Բեթերսպուրկի մէջ, կ'ըսեն ֆրանսական թերթերը։ Կ'երեւի թէ Ճաբոնցի թղթակցի մը խելապատակին մէջ տեղի ունեցեր են այս դէպքերը։)

Ստոյգ աղբիւրէ կը ծանուցուի թէ Բորթ Արթուրի պահակազօրքը կը բաղկանայ չորս հետեւակ զօրագունդերէ, այսինքն 16,000 հոգիէ, քիչ մըն ալ հեծելազօրքէ և թնդանօթաձիգներէ։ Զօրքերը այս պահուս կը զբաղին ցամաքին վրայ պաշտպանութեան նոր գիծ մը շինելու երկաթեայ թելերով շրջապատուած, ինչպէս ըրին Անգլիացիք Հարաւային Ափրիկէի մէջ։

ՇԱՆԿԱՅ, 21 Մարտ.—Նիուչուանկէ լուրեր կը ծանուցանեն թէ Ճաբոնցիք անցան Թաթունկ կիրճէն։ Կը հեռագրուի նաեւ թէ բախումներ տեղի ունեցեր են Ռուսերուն և Ճաբոնցիներուն մէջ, և ճամբան հիմակ այս վերջիններուն առջեւ բաց է մինչեւ Մօթիէնլինկ (Մօթիէն կիրճ), որ պաշտպանուած է ռուսական ստուար գունդերու կողմէ։

Անգլիոյ հիւպատոսը խորհուրդ տըւաւ կիներուն և տղաքներուն Նիուչուանկէ մեկնիլ սառոյցները չհալած։

Նիուչուանկի շրջակայքը 20,000 Ռուս կայ։ Միտք ունին մաւնաններ ընկղմելով գոցել գետին բերանը։

Չինացիները հետզհետէ դուրս կ'ելնեն Մանչուրիայէն։

ՆԻՈՒՉՈՒԱՆԿ, Մարտ 21.—12 ու կէս սանթիմէթրնոց չորս թնդանօթներ, և Խազախներու երկու զօրագունդ այսօր Նիուչուանկ հասան երկաթուղիով։ Գետին երկայնքը ամրութիւններու աշխատութիւնք կը չարունակուին գիշեր ցերեկ։ Ռուսական պահականոցներ հաստատուած են քաղաքին դուռները որպէս զի մարդ դուրս չելնէ։

ՎԼԱՏԻՎՈՍԹՈՔ, 21 Մարտ.— Հոս հասած տեղեկութիւններուն նայելով այս միջոցիս Քորէայի մէջ գտնուած ճաբոնցի զօրքերուն թիւն է 70000, որոնց 30,000ը Չէմուլբօ և Սէուլ, 20,000ն ալ երկրին մէջ զանազան կողմեր բաժնուած են։

Բաց աստի, 70,000 հոգիէ բաղկացեալ ուրիշ բանակ մը պատրաստ է ճամբայ ելնել անծանօթ տեղ մը։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ, 21 Մարտ.—Ռուս թերթերը ամէն տեսակ մանրամասնութիւններով լեցուն են զօրավար Քուրոբաթքինի մասին որ այս պահուս Ծ. Արեւելք կը ճամբորդէ, օրը անընդհատ 1800 վերստ։ Մոսկուայէն իր մեկնած օրը Ս. Սերգիոս վանքը ըրած այցելութիւնը խորին տպաւորութիւն ըրեր է։ Ամբողջ կղերը եւ պատուիրակութիւնները վանք գացեր են զօրավարին քով։ Զօրավարը Մոսկուայէն մեկնելով իրեն հետ կը տանէր բազում խաչափայտեր եւ դրօշներ որոնք իրեն նուիրուած էին։ Զօրավարը յայտարարեց թէ իրեն համար եղած այս յարգանքի ցոյցերը պիտի հաղորդէ զօրքերուն։ Զօրավար Քուրոբաթքինի ձին աշխէտ (թրունչի) է, և կը կոչուի «Լը Մարէշալ», անգլիական ցեղէ։ Վեց տարեկան է, Եանովոյի ռուս կայսերական ձիաստանէն։ Ձին ա՛յնքան վարժուած է որ պարզ հրամանի մը վրայ կը նստի և ոտք կ'ելնէ։ Նաև առաջին կարգի ցատկող մըն է։

Ներքին գործոց նախարարին հրամանաւ ազդարարուեցաւ Նովոյէ Վրէմակի արտօնատիրոջ որ չափ մը դնէ Անգլիոյ դէմ գրած իր յօդուածներուն լեզուին։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.—Սեզանաւորական Սէնտիքա մը, որ կը բաղկանայ Աւստրիոյ գլխաւոր սեզանաւորական հաստատութեանց Տնօրէններէն և դրամատէրներէն, պայմանագիր մը ստորագրեց 125 միլիոն քուրոն դրամագլուխ մը կազմելու և ասով ջրանցներու ընդարձակ ծրագիր մը ի գլուխ հանելու համար։ Սէնտիքան Աւստրիոյ ելմտական նախարարին կարծիքը հարցուց Եւրոպայի քաղաքական կացութեան վրայ, թէ կարելի է այսպիսի հանրային մեծ ձեռնարկութիւններով զբաղիլ։ Նախարարը ձեռնհաս շրջանակներէ պէտք եղած տեղեկութիւնները առնելէ վերջ, պատասխանեց թէ իր կարծիքով խաղաղութիւնը չատ հաստատուն է Եւրոպայի մէջ և Մեծ Տէրութեանց փոխադարձ յարաբերութիւնները չատ ընտիր են։ Այս յայտարարութեան վրայ Սէնտիքան ստորագրեց պայմանագիրը որ չատ լաւ տպաւորութիւն ըրաւ Վիեննայի Սակարանին վրայ։ Սէնտիքան մեծաքանակ աւստրիական Ռանթ պիտի գնէ, 4% տոկոսաբեր թուղթերէն։

Խորհրդարանի մէջ Լեհ երեսփոխաններ նոյնօրինակ հարցում մըն ալ ուղղեցին Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարար Կոլուխովսքի կոմսին։ Կոմսը ապահովիչ տեղեկութիւններ տուաւ քաղաքական կացութեան վրայ, ի մեծ խնդութիւն Խորհրդարանի բոլոր անդամներուն։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՃԱԲՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ, Մարտ 24.—Մուքտէնէ Զօր. Բֆլուկի քաշած մէկ հեռագիրը կը հերքէ անգլ. լրագիրներու այն տեղեկութիւնները թէ, Ճաբոնցիք անցեր են Դադունկ գետը, եւ թէ այժմ ճամբան բաց է իրենց առջեւ մինչեւ Մօթիէնի կիրճը։ Զօր. Բֆլուկ կը հերքէ նաեւ Բորթ Արթուրի մօտ տեղի ունեցած ճակատամարտներուն եւ Սօէնչոէնի մօտ ընդհարումներուն վերաբերեալ տեղեկագրերը։

—Ռուս հեռագրական գործակալութիւնը Լիաօ Եանկէ կը հեռագրէ թէ Միչչէնքօ զօրավարին մէկ ջոկատը այժմ հիւսիսային Քորէա կը գտնուի, Անճուի մօտ հետազօտութիւն կատարելու համար։ Վերջին օրերս ոևէ ընդհարում տեղի չէ ունեցած Ճաբոնցիներուն հետ։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Զօր. Սախարով վերջնապէս պատերազմական նախարար անուանուեցաւ Զօր. Քուրոբաթքինի տեղ։

—Զօր. Քուրոբաթքին ուղղակի Մուքտէն պիտի երթայ, ուր պիտի տեսակցի Ալեքսէէվ ծովակալին հետ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Սէուլէ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Չէմուլբոյի մէջ համախմբուած ճաբոնական զօրաց թիւը 50,000էն աւելի է։ 12 փոխադրանաւեր կը գտնուին Չինամբոյի մօտերը։

ՎԻԵՆՆԱ.— Բորթ Արթուրի վրայ Ճաբոնցիներուն վերջին յարձակումը բաւական վնասներ պատճառած է։

ՆԱԲՈԼԻ.— Վիլհէլմ կայսր Քեօնիկ Ալպերթ շոգենաւով առաւօտեան ժամ 9½ին Նաբոլի հասաւ և ողջունուեցաւ իտալական նաւաբաժնին թնդանօթներուն որոտմամբ և նաւազներուն «հուրրա»ներով։ Կայսրը հեռագիր մը ուղղեց Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորին, յիշեցնելով այն շնորհալի հիւրընկալութիւնը զոր անցեալ տարի գտաւ Հռոմի մէջ. հեռագիրը սա բառերով կը վերջանայ. «Երջանիկ պիտի ըլլամ զՔեզ վերստին տեսնելով։ Սիրելի բարեկամդ և հաւատարիմ զինակիցդ ՎԻԼՀԷԼՄ»։

ՔԱԼԿԱԹԱ.— Ռուդէրի հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ պաշտօնական տեղեկագրերու նայելով, Աֆղանստանի էմիրը կատարելապէս քաջառողջ է։

ՊԵՐԼԻՆ.—16 սպայ եւ 400 զօրք գերմանական Ափրիկէ մեկնեցան։

ԱԹԷՆՔ.—Պահեստի զօրաց ջոկատ կարգ մը զէնքի կոչուեցաւ մեծ ռազմափորձերու համար որոնք Թեսալիոյ մէջ պիտի կատարուին։

Մեծ Պահոց առթիւ կը յանձնարարուի

ԿԵԱՆՔԸ ԱՌԱՆՑ ՀԱՒԱՏՔԻ

ՔԱՐՈԶԱԳԻՐՔԸ

ԳՐԵՑ

ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆՑ

Կեդրոնատեղին է Պալենց Գրատունը. կը գտնուի նաև բոլոր Հայ գրավաճառներուն քով։ Գին 5 դահեկան։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՈՒՍՈՒՄՆ. Խորհուրդը երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.—

1. Խորհուրդին անդամներէն Կուրտիկեան և Աւետիսեան էֆ.ները Սամաթիոյ Սահակեան վարժարանը երթալով Զարմայր Գալուստեան դժբաղդ պատանիի մասին քննութիւն մը կատարած էին։ Յիշեալ էֆ.ները իրենց քննութեանց արդիւնքը տեղեկագրեցին Խորհուրդին, որմէ երեւցաւ թէ ո՛չ ծեծ և ո՛չ խցարգելութիւն առաջ եկած է տղուն մահը, ինչպէս որ յայտարարուած էր. երեկոյեան արձակուրդէ վերջ պարզ արգելում մը, եղած է միայն անոր ինչպէս կ'ըլլայ միւս բոլոր ազգ. վարժարաններուն մէջ։ Խորհուրդը այսու ամենայնիւ հարկ համարեց կարեւոր ազդարարութիւն ընել, ինչպէս Սամաթիոյ, նոյնպէս բոլոր վարժարաններու Տեսչութեանց, որպէս զի նմանօրինակ կարգապահական միջոցները ուղղակի ուսուցիչներու հսկողութեան ներքեւ գտնուի։

2. Գասթէմօնիի Պատր. Փոխանորդ Տ. Գրիգորիս Վրդ. տեղեկութիւններ կուտար տեղւոյն վարժարանաց մասին և կը յայտնէր թէ մանչերու վարժարանը Հոգաբարձութիւն մը ունի 4 անդամներէ բաղկացեալ, ինչպէս նաև աղջկանց վարժարանին համար ալ Տիկնանց Խնամակալութիւն մը կազմուած է չորս անդամէ բաղկացեալ, որոնք այժ պիտի տան ձեռագործի ճիւղին և մտադրութիւն ունին եղեր նաև Մանկապարտէզ մը բանալու։ Խորհուրդը իր գոհունակութիւնը յայտնեց թէ՛ Տ. Գրիգորիս Վրդ.ի թէ՛ Հոգաբարձութեան և թէ Խնամակալութեան։

Խորհուրդը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ կարգ մը դպրոցական և ուսուցչական խնդիրներով։

ՎԱՆԱՑ Սալնապատի Որբանոցի սանուհիներուն օրհնութեան կոնդակ մը ղրկած էր Ս. Պատրիարք Հայրը։ Փետր. 22ին (Կիր. օր) բոլոր սանուհիներուն ներկայութեամբը կարդացուեր է կոնդակը և մաղթանքներ եղեր են Ս. Պատրիարք Հօր կենաց համար։

ՊԻԹԼԻՍԻ Պաս գիւղի Տ. Յովհաննէս քհ. Տէր Յովհաննէսեանը հակառակ իր Ս. կոչման, ժամանակէ մը ի վեր ապօրինի յարաբերութիւններ հաստատած էր գիւղացի կնոջ մը հետ։ Առաջնորդարանը իմանալով հրաւիրած է ներկայանալ, սակայն անսաստելով կրօնակի ազգաբարոյութեանց. տեղական իշխանութեանց կողմէ Առաջնորդարան բերուած է։ Տեղւոյն Կրօն. Ժողովը Փետր. 11ին նիստ գումարելով բացատրութիւն պահանջած է և տեսնելով որ յիշեալ քահանան ամէն ինչ կը խոստովանի, որոշած է անպայման փիլոնազրկութեան դատապարտել և ապաշխարութեան համար զայն ղրկել Ամլորդւոյ վանքը։ Այս խնդիրը տեղեկագրուած է Պատրիարքարան։

ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏԻՑ ամավերջի քննութեան Գրաբարի Հարցարաններուն պատրաստութիւնը Ուսումն. Խորհրդոյ կողմէ խնդրուած էր Ռէթէոս էֆէնտի Պէրպէրեանէ։ Կը լսենք թէ Պէրպէրեան էֆ. պատասխանելով Ուսումն. Խորհրդոյ, յայտարարած է թէ ինք՝ սկզբամբ հակառակ ըլլալով նախապէս հարցարաններ պատրաստելու դրութեան, չի կրնար ընդունիլ այդ պաշտօնը՝ Ուսումն. Խորհուրդը ստիպուած է այդ Հարցարաններուն պատրաստութիւնը յանձնել Գափամաճեան Սիմոն էֆ.ի։

ՊԷՇԻՔԹԱՇԻ թաղին մխիթար ընտրուեցաւ Պետրոս էֆ. Եսայեան։

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ Ս. Խաչի և Գուզկունճուք-Իճատիէի վարժարաններուն 170ի չափ աղքատիկ երկսեռ ուսանողներուն Զատկի առթիւ զգեստ կը պատրաստուի Մասնախումբի մը ջանքերով որ կազմուած է երկու թաղերուն ազնիւ և պատուաւոր երիտասարդներէն։ Թէեւ Զատկին քանի մը չմնացած և հետեւաբար չատ քիչ ժամանակամիջոց կայ արդիւնաւորելու այս ձեռնարկը, սակայն Մասնախումբի անդամներուն ժրաջան գործունէութենէն և թաղեցիներուն սիրայօժար աջակցութենէն կը յուսացուի որ, ինչպէս ուրիշ տարիներ, այս տարի ալ արդիւնաւոր ելք մը պիտի ունենայ այս բարենպատակ ձեռնարկը և այս 170 խեղճ ու աղքատիկ երկսեռ ուսանողները իրենց նոր հագուստները պիտի ունենան Զատկին, հարուստի զաւակներուն նման։

Մասնախումբը կը կազմեն հետեւեալները. Տ. Աբրահամ Քհյ. Էպէեան (Նախագահ), Տեարք՝ Մինաս Մինասեան (Ատենապետ), Պենոն Պէզազեան (Ատենադպիր), Սարգիս Մեծատուրեան (Գանձապետ) և Լեւոն Սէմէրճեան, Միհրան Մէլէմէթճեան, Աւետիս Մկրեան, Եդուարդ Պէյազեան և Կիրակոս Մալխասեան՝ անդամք։

ՄԱՍԻՍ գրական շաբաթաթերթը հրապարակ ելաւ հետեւեալ չահեկան բովանդակութեամբ .—

Թէնիսըն եւ Ալֆրէտ տը Միւսէ (Բ. և վերջին մաս) ԵՐՈՒԱՆԴ ՄԷՍԻԱԵԱՆ :— Ապաշաւ (Կրօնային քերթուած) ԵՂԻՇԷ ՎԱՐԴԱՊԵՏ :— Վառարանիս անկիւնէն. ՄԵՆԱՍԷՐ :— Դէպի ո՞ւր (Բանաստեղծութիւն) ԷՏՄՕՆ ՀԱՐՕՔՈՒՐ. Թարգ. ՁԻՖԹԷ-ՍԱՐԱՖ :— Կանացի վրէժ (Նորավէպ) ՓԱՅԼԱԿ և ԱՐՄԷՆ ՉՐԱՔԵԱՆ : — Ճարոնական Թատրոն. X :— Նորերու բաժինը. «Վերջին ակնարկդ» ՊԱՐԷՏ — «Իրիկնամուտ» ԷՏԼՎԱՅՍ :— Պոլսահայ ամուսնութիւններ .— Սարգիս աղային նշանտուքը. Շ. ՇԱՒԱՐՇ :— Խմբագրական Նօթեր :— Քաղաքական աշխարհ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Անցած կիրակի օր Բանկալթի Փաբեգին էֆ. Մաղիկեանի բնակարանին մէջ տեղի ունեցաւ նշանախօսութիւնն Տիար Մարտիրոս Արամեանի Օր. Մառի Մաղիկեանի հետ, ի ներկայութեան երկու կողմի ազգականաց և բարեկամաց :

Տիար Մարտիրոս Արամեան կեսարացի պատուաւոր հօր մը զաւակ, իր իսկ աշխատութեամբ զարգացած, համեստ, գործունեայ, և քաղցրաբարոյ երիտասարդ մըն է :

Իսկ Օր. Մառի Մաղիկեան ֆիզիքական և բարոյական ամէն տեսակ գեղեցկութեամբ և տաղանդով օժտուած, շուրջ 4 տարի Հայր Եղիա Տ. Վ. Բիլեճեանի աղջկանց դպրոցին մէջ ուսում և կրթութիւն առած հեզահամբոյր, աշխատասէր, պարկեշտ, ինչպէս նաեւ ձեռագործի և ձեւագիտութեան վարժ օրիորդ մըն է, որ պատիւ է իր ընտանեաց, և Հայ գեղեցիկ սեռին :

Ս. ՓՐԿՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ի Պաղտատ հանգուցեալ Քերովբէ էֆ. Գույումճեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնն եղած է :

	Ղրշ.
Գումար Նախորդ ցուցակի	3348
Ազն. Տէր և Տիկին Լութֆիկ էֆ. Խիւպէսէրեան	324
	3672

* *

Հոգաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ անցեալ փետրվար ամսոյ մէջ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղան Հիւանդանոցի .

Ատաբազարի Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ մէջ շրջագայած պնակի մէկ տարուան հասոյթը՝ ձեռամբ Միհրան էֆ. Ակնցիեանի 2796½, Ազն. Սարգիս Մանուկեան Որդիք նուէր հոգեհանգի իրենց հանգուցեալ հօր անուան տարեդարձին առթիւ հանրային պարտուց վարչութեան խնայողական սնտուկէն 1080, Մեծ. Կարապետ էֆ. Գազազեան՝ (Էտիրնէ) 540, Արմենակ էֆ. Մաթիկեան 540, Օվաճըքի եկեղեցւոյ պնակի հասոյթ 516, Ցարութիւն էֆ. Դարակիլեան խնդրոյ մը կարգադրութեան առթիւ ձեռամբ Ազն. Մկրտիչ էֆէնտի Մանուկեանի 324, Կէյվէ Ադ-Հիսարի եկեղեցւոյ պնակի հասոյթ 324, Կէյվէ Դընձըլարի եկեղեցւոյ պնակի հասոյթ 324, Ատաբազարի մաագործներէ՝ ձեռամբ Մհր. Կարապետ աղա Բարթիկեանի 301, Ատաբազարի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ պնակի հասոյթ 300, Տիկին Վարդուհի Թիւրապեան ի Մարսէյլ 216, Յովհաննէս էֆ. Մանուկեան ի Մարսէյլ 216, Արմաշու բարեսէր Տիկիններէ 216, Տիկին Լիւսի Տօքթ. Շիշմանեան 216 ղրշ. :

(Շարունակելի)

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ
ԴԱՍՈՒՑ ԴՊՐԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵՒ ԱՅԼՈՑ ԵԿԵՂԵՑԵԱՑ
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՅ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԻԴ.— Դպրաց դասուն մուտքերն են. 1. Կալուածներու եկամուտ. 2. Վագֆներու հասոյթ. 3. Եկեղեցւոյ մէջ շրջաբերուած պնակի արդիւնք. 4. Եկեղեցւոյ մէջ հաստատուած գանձանակի արդիւնք, 5. Մասնաւոր նուէրներ. 6. Եւս և նոր վագֆներ և նոր կտակներ օրինական պայմաններու պահպանութեամբ :

ԻԵ.— Դպրաց դասուն ծախքերն են. 1. Դիւանական ծախքեր. 2. Դըպրաց սենեկի ծախքեր. 3. Ուսուցչի թոշակ. 4. Կալուածներու և վագֆներու ծախքեր. 5. Շապիկներու և այլ գոյքերու նորոգութիւն. 6. Նոր շապիկներու շինութիւն. 7. Հանդիսութեանց պէտքեր :

ԻԶ.— Եկեղեցւոյ մէջ գործածուելու գրեանք և մոմեղէնք Թաղ. Խորհրդոց կողմէ կը հոգացուին :

ԻԷ.— Բոլոր ծախքեր Տնօրէն խորհրդոյ միաձայն հաւանութեամբ կամ գոնէ մեծամասնութեամբ կ'որոշուին և կ'արձանագրուին, և Գանձապետի ձեռօք կը գործադրուին :

ԻԸ.— Շապկապահը Տնօրէն խորհուրդէն կ'անուանուի և դպրաց մէջէն կ'առնուի և Գանձապետին իշխանութեան ներքև է : Հնար է նիւթական աշխատութեանց փոխարէն նպաստ տալ անոր, եթէ այդ նպաստին կարօտ է :

ԻԹ.— Տնօրէն խորհուրդը երեք ամիսը ամէկ անգամ սնտուկին մուտքն ու ելքը կը քննէ եւ սնտուկի հաշուետումարը կը հաստատէ :

Լ.— Տարեկան հաշիւներ Դպրաց ընդհանուր ժողովէն անցնելէ ետքը Պատրիարքին կը ներկայացուին որ Կրօնական Ժողովոյ եւ Տնտեսական խորհրդոյ ձեռօք քննել կուտայ եւ ըստ այնմ կը հաստատէ կամ թէ դիտողութեամբ կը դարձնէ :

ԼԱ.— Վագֆներու գործողութիւնները Պատրիարքի ձեռքով եւ կնքով եւ Պատրիարքարանի մէջ կը կատարուին ուրիշ ազգային վագֆներու նման. և զուտ արդիւնքը Տնօրէն խորհրդոյն կը յանձնուի :

ԼԲ.— Տնօրէն խորհուրդը իրաւունք չունի պարտք ընել կամ փոխառութիւն կատարել առանց նախընթաց պաշտօնական քննութեան եւ Կրօնական Ժողովոյ արտօնութեան. թէ ոչ ընողներ անձնապէս պատասխանատու կը մնան :

ԼԳ.— Դպրաց դասը եկեղեցւոյ չըրջափակին մէջ Թաղական խորհուրդէ յատկացեալ սենեակ կամ Ուսումնարան մը պիտի ունենայ իւր գումարումներուն եւ երգեցողութեան վարժութիւններուն համար :

(Շարունակելի)

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՔ

Արտասահմանի համար՝ տարեկան՝ 60 դահեկան : Պոլսոյ համար՝ 50 դահեկան : Գաւառաց համար՝ պայմանք կը մնան ըստ առաջնոյն անփոփոխ :

Հատը 1 դահեկան կանխիկ

Թերթ ետ չառնուիր : Ցրուիչք թէ լրագրածախք կ'առնեն որքան կրնան վաճառել, և ոչ աւելի :

1904 Յունվար 1էն սկսեալ արտասահմանի և Պոլսոյ Հանրագիտակի բաժանորդք, մայրաքաղաքիս ցրուիչք, լրագրավաճառք, գործակատարք պարտին իրենց թերթերն ընդունելու և վճարումներն ընելու համար, դիմել ուղղակի Հանրագիտակի արտօնատէր-Խմբագրապետ Արմէն Լուսինեան էֆ.ի գրասենեակը, Կ. Պոլիս, Մէրճան Շուկայ, Խիմէ Ալի խան, Թիւ 20. իսկ գաւառական բաժանորդք Հանրագիտակը տպագրելու, հրատարակելու, փորագրելու ծանր հոգերն ստանձնող Պէրպէրեան Նշան Կ. էֆէնտիին :

Պատկերազարդ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿի 10րդ թիւն հրատարակուեցաւ, հետեւեալ բովանդակութեամբ. Մանկական անմեղ օրեր :— Ճանճը քաջախօս չի բըռնուիր :— Ճամբորդութիւն դէպ ի լուսին :— Տղայոց խրատներ :— Փոթորկի ոգին :— Դպրոցական խաղեր և զուարճալիքներ :— Պատկերազարդ բառարան :

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

25 Մարտ 1904

Ֆրանս. 3% (Français)	95	72
Րէժի (Tab. Turcs)	356	—
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	79	40
Երկաթուղի (Lots Turcs)	117	—
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	560	—
Թրանսվալ (Transvaal)	89	—

ՍԷԼԱՄԼԸԳ ՐԵՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ճիւմաա կիւնիւ Սէլամլըգ րէսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի շէրիֆինտէ իճրա պույրուլմըշ տըր :

ԹԵՊԼԻՂԱԹԸ ՐԵՍՄԻՅԵԷ

Տիւնքի Ճիւմաա կիւնիւ Սէլամլըգ րէսմը ալիսինտէն սօնրա չայան պույրուլան միւսաատէի Սէնիյէի հազրէթը Բաշիչաքի իւզէրինէ Րումանիա սէֆիրը քէպիրի էսալէթլու Մ. Լահօվարի ճէնապլէրի սուրէթը ղայրը րէսմիյէտէ հուզուրը Շէվքէթմէվֆուրը հազրէթը Թաճտարիտէ չէրէֆը միւսուլէ նաիլ օլմուշ տըր :

ՆԵՐՔԻՆ

ՀԻՃԱԶԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.— Հիճազի երկաթուղիին վարչութիւնը հրատարակեց հաշուեցոյցը իր գործառնութեանց սկիզբէն, այսինքն ելմտական 1316 տարիէն մինչեւ ներկայ փետրուարի վերջը, 1319 : Գիծին շինութեան համար ընդհ. հասոյթ գոյացած է 1,326,370 ոսկի, և ծախք եղած է 780,639 ոսկի : Վարչութիւնը հիմա պատրաստ դրամ ունի 545,731 ոսկի : Ցարդ շինուած է 480 քիլոմեդր, որուն 412ը՝ Դամասկոս-Մէզքէ գիծին և 68ը Հայֆա-Մէզըրախլի գիծին վրայ : Աւարտած գիծերուն վրայ շինուած են 607 քարուկիր կամուրջներ, 144 մէթր երկայնութեամբ թունէլ մը, ջրամբարներ են. : Գնուած են 18 վայրաշարժ, 23 վակօն ուղեւորի համար և 255 վաճառաբարձ վակօն : Անցեալ օգոստ. 19էն ի վեր գիծը 328 քիլոմէթրէն սկսած է չահագործուիլ, որմէ գոյացած է 4700 ոսկիի հասոյթ : Տրուած հաշիւներու նայելով, մէկ քիլոմէթրին ծախք գացած է 1593 ոսկի :

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ.— Ճումայի-Պալայի Բօչտէրէ ըսուած տեղը ընդհարում մը կատարուելով, Պուլկար աւազակները վտարուեր են :

—Սէրէզի յոյն հասարակութիւնը երախտագիտական ուղերձ մը մատոյց աւազակներուն վտարման և խաղաղութիւնը վերահաստատելու մասին ձեռք առնուած միջոցներուն համար :

—Սելանիկի մէջ ոստիկաններու դասախօսութիւնները սկսան : Իւրաքանչիւրին բաժնուեցաւ իրենց պաշտօնը գծող հրահանգներ : Նահանգին ոստիկաններուն և քոմիսէրներուն ամբողջ թիւն է 260 : Ոստիկան զօրքերն ալ ամէն օր մարզանքներ կը կատարեն թէ քաղաքին եւ թէ նահանգներուն մէջ :

ԼՈՐՏ ՆԻՒԹԸՆ.— Լորտերու ժողովին անդամ Լորտ Նիւթըն Էտիրնէէն Սելանիկ գնաց, ուր քանի մը օր մնալէ ետք մեկնեցաւ դէպի Մանասթր :

ԴՐՈՇՄԱՏՈՒՐՔԻ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ.—Դրոշմատուրքի կանոնագրին վերաքննութեան յանձնաժողովը իր տեղեկագիրը մատոյց Բարձր. Մեծ Եպարքոսին : Նախարարաց Խորհուրդը քննելէ ետք այդ օրինագիծը, կայս. վաւերացման պիտի ներկայէ :

ՍԵՐՊԻԱԿԱՆ դեսպան Մ. Սիմիչ հիւանդ է :

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ.— Զինուորական վարժարանին ուսանողները սկսան գարնանային ռազմափորձերուն : Տեղագրական քարտէսներու պատրաստութեան և յառաջխաղացութեան փորձեր կատարեցին Համազգային Անկելանոցին կողմերը :

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.— Դեր ծովակալ Խալիլ փաշա, որ Մեսուտիյէ յածանաւին շինութեան հսկելու համար Ճէնովա գացած էր, Պոլիս դարձաւ :

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ շինութեանց նախարարութիւնը կայս. Պալատ մատոյց ցանկ մը, ուր նշանակուած են անցեալ ելմտական տարուան միջոցին հանքերի արտօնագիր և մենաշնորհ ստացող անձերուն անունները :

ԲԱՐՁՐ ՕՁԻՔՆԵՐԸ.— Բժիշկ մը, նամակ մը գրելով Լ. Հէրալտի, կը թուէ այն վտանգները որոնք առաջ կուգան, իբր նորաձեւութիւն ընդունուած բարձր օձիքներ գործածելէն : Կ'ըսէ թէ, արեան համախռնութիւն, գըլխու ցաւ, կոկորդի սեղմում, շնչարգելութեան, սիրտի վրդովումներ եւ թոքային ճնշումներ սովորական արդիւնքներն են բարձր և նեղ օձիքներ գործածելուն :

ԿՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ.— Որոշուեցաւ Տարփիւլ-Խայրի մէջ մասնաւոր յարկաբաժին մը հաստատել կոյրերուն կրթութեան եւ դաստիարակութեան համար :

ԻՒՆԻՕՆ ԸՆԿ.Ը.— Մերսինէն եկած լուրեր գովեստով և համակրանքով կը խօսին Իւնիօն ընկ. Թուրքիոյ ներկայացուցիչ Գայսէրլեան Սիմօն էֆ.ի մասին որ անմիջապէս վճարած է Մերսինի վերջին հրդեհէն Իւնիօնի կրած վընասները որոնք 200,000 ֆրանքի կը հասնին : Այսքան կարեւոր գումարի մը շուտափոյթ վճարումը մեծապէս գոհ թողուցած է բոլոր Մերսինցիները, որոնք կը գնահատեն ընկերութեան պատուաւորութիւնն եւ ուղղութիւնը ինչպէս նաեւ Գայսէրլեան էֆ.ի ուղղամտութիւնն ու գործունէութիւնը : Քաղաքէն մեզ հասած նամակներ կ'ըսեն թէ Գայսէրլեան էֆ. մեկնած է հիմա Մերսինէն դէպ ի Սուրիոյ կողմերը, ընկերութեան գործերով :

ՋԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐ. — Քայզէրին Մարիա-Թէրէզա չոգենաւը երեկ Պոլիս ժամանեց բազմաթիւ զբօսաշրջիկներով :

—Անցեալ շաբթու Պոլիս այցելող Հունգարացի զբօսաշրջիկները 200 ոսկի տուին Համիտիյէ Մանկանց Հիւանդանոցին :

ԿԱՄՈՒՐՋԻՆ ՍՐԿԱՄԸ. — Քարաքէօյի կամուրջին զարնուելով անոր վնասող Քալցի չոգենաւին ընկերութիւնը 4000 ոսկիի հատուցում մը կուտայ : Կայս. Կառավարութիւնը հաւանած է ընդունիլ այդ գումարը կ'ըսէ Սապահ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՐԴԵՀ.— Գարէսիէ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Հէրէք գիւղին մէջ հրդեհ ծագելով, 36 տուներ մոխիր դարձած են : Նիւթական վնասը 5000 ոսկի կը հաշուուի :

ՍԷՐ.— Բերայի կառապան մը Մուսթաֆա, ժամանակէ մը ի վեր բռնուած էր Արտէմիսիա անուն պչրուհիի մը : Մուսթաֆա անցեալները լուր ղրկելով ժամադրութիւն մը խնդրած էր : Բայց կինը չէր եկած : Կառապանը բարկացած էր և առիթին կը սպասէր : Վերջապէս դիցուհին աշխի օր կը պտտէր Շիտակ ճամբան. Մուսթաֆա յարձակեցաւ կնոջ վրայ որ սկսաւ պոռալ : Սիրահար կառապանը սակայն շուտով օձիքը ձեռք տուաւ :

ԲԵՐԱՅԻ ոստիկանութիւնը իմանալով որ քանի մը գողեր մտադիր են Բերայի կողմը տուներ կողոպտել, Ղալաթիոյ մէջ ձերբակալել տուաւ այդ անձերը, որոնք են՝ Սթրաթի, Եանի, Քոսթի ու Ֆոթի անուն վաղեմի չարագործները : Անոնց գտնուած տեղէն ռեւօլվէր և գողերու յատուկ գործիքներ գտնուեցան :

ՈՃԻՐ.— Թօփհանէ, Թօմ-Թօմ փողոց գետնայարկ մը կը բնակէր Քօսթի անուն գործաւոր մը : Առջի իրիկուն անոր կ'այցելէ ատաղձագործ Լուքա, որ կ'սկսի կռիւ մը : Կռիւը կը տաքնայ և դաշոյնները դուրս կ'ելլեն. Լուքա իր դաշոյնը կը մխէ Քօսթիի կուրծքը ծանրապէս վիրաւորելով զայն : Ոճրագործը ձերբակալուեցաւ :

ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ.— Անցեալ կիր. գիշեր 8 չարագործներ կը յարձակին Բասպայի երեւելիներէն Հաճի Ալիի տան վրայ : Տանտէրը, կինը և ծառան վիրաւորելէ ետք կը գողնան 750 ոսկի : Փախած ատեննին կը հանդիպին գիւղապահին, սակայն զայն ալ կը վիրաւորեն և կը յաջողին օձիքնին ազատել :

ՓԱՍՏԱԲԱՆԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

Տաճկերէն գրելու և խմբագրելու քաջավարժ, դատական գործերու փորձառու, Հայերէնի հմուտ և Ֆրանսերէնի ըստ բաւականի տեղեակ երիտասարդ մը, աչխոյժ ու պատուաւոր կը փափաքի պաշտօն ստանձնել փաստաբանի մը գրասենեակին մէջ : Գոհացուցիչ պայման և պատուաւոր երաշխաւորութիւն : Դիմել Խմբագրատուն :

ՊԱԼԱԹԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԸ

Նոր Տարւոյ եւ Ս. Ծննդեան տօնին եղած նուիրատուութիւններ

Գառնիկ էֆ. Համբարձումեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի, ձեռամբ Եղիա էֆ. Շահպազի 108 : Տեարք Մ. և Ա. Ունճեան հարազատք և Տեարք Տիգրան և Թորոս Բարաղամեան 60ական : Տեարք Աստուր Դաչտալեան, Համբարձում Քիւչիւքեան, Հայկազէր Աթիկեան, Ա.Մէնճեան Եղբարք 40ական : Տօքթ. Ցակոբ էֆ. Քէմհաճեան 30 ղրշ : Գառնիկ Ս. Կիւլպէնկեան, Սարգիս Թաշճեան, Տօքթ. Նազարէթ Տաղաւարեան, Տօքթ. Արզումանեան, Վահան Էսայեան, Տիգրան Ումէտեան, Եդուարդ Գարակէօզեան, Միհրան Սէթեան, Գրիգոր Էվրէնեան, Թօփալեան եղբարք, Գրիգոր Զօրաեան, Աղաճան Աւետիսեան, Ցարութիւն Ճափճափեան, Տիկ. Իւզաբեր Քիւչիւքեան, Զաքար աղա (Տէօքմէճի), Մագսուտ Սէֆէրեան, Հէրճայի վաճառատուն, Աւետիս Թիւֆէնկճեան, Ճօն Թովմասեան, Կարապետ Փափազեան, Ոսկեան Պաղտասարեան, Լօզոֆէթ Պաղտասարեան, Գրիգոր Էրմէնեան, Ստեփան Թէլեան, Ագրիպաս Ստեփանեան, Արտաչէս Ստեփանեան, Գարամանճեան եղբարք, Տօքթ. Ճանիկ Քրիսեան, Համբարձում Նէժնէհեան, Կարպիս Միրիճանեան, Մարտիրոս Ց. Քաքմաճեան, Խաչիկ Ջնտանճեան, Հայկ Ճանիկեան, Ցարութիւն Վարդեան, Տիրան Զրաճեան, Ոհ. Սամիկ Պարտիզպանեան, Մն. Սեփոն Տնտեսեան, Սեռովբէ Խ. Պօյաճեան, Աբրահամ Աբէլեան, Պաղտիկ Թահթապրունեան, Ստեփան Դարօզլանեան, Գրիգոր Էգնայեան, Տիկին ում. Աչճեան գրատուն, Տօքթ. Ալեքսանդրոս Քասնթօրօյօ, Տիկին Մէօհրիւպէ Գարամանճեան, Դալուստ Զրաճեան, 20ական :

Տիրան էֆ. Փափազեան 16 ղրշ : Տեարք, Պօղոս Փափազեան, Միքայէլ Տօնիկեան 15ական :

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութեանց կողմէ մեզի հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ԲԱՐԻԶ, 25 մարտ.— Բորթ-Արթուրէ կը հեռագրեն թէ, ծովակալ Մաքարով յայտնած է չինական կառավարութեան թէ, Մանչուրիոյ բոլոր ծովեզերքին վրայ թորփիլներ հաստատել տուած է :

—Սէուլէ կը հեռագրեն թէ, 50,000 ճաբոնցիք կը գտնուին Չէմուլբոյի մէջ :

Ուրիշ հեռագիր մըն ալ կ'ըսէ թէ Ճաբոնցի զօրքերուն մէջ ժանտատենդ (թիֆօ) կը տիրէ, Սէուլի և Բինկ-Եանկի կողմերը :

ՊԷԹԷՐՍՊՈՒՐԿ.— Զօրը զօր. Քուրօբաթքինի սպայակոյտին կցեց գնդապետ Մառչանը :

Ռուս շրջանակներու մէջ չատ լաւատես են ռուս-ճաբոնական պատերազմին ելքին վրայ :

Մեր զինուորական շրջանակներուն մէջ հաւանականութիւն կը տեսնեն Լիաօթի վրայ մօտակայ պատերազմի մը :

Ռուսիոյ քաղաքագէտները հետզհետէ կը կասկածին թէ Չինաստան պիտի միանայ Ճաբոնի :

ԲԱՐԻԶ.— Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Թունուզի պէյը յուլիսին Ֆրանսա պիտի գայ :

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

12/25 Մարտ 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	86.13
Ամէնէն բարձր գինը	86.28
» վար գինը	86.09
ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	115.—
Երէկուան բարձր գինը	115.62
» վար »	115.—
Ռուսական	93.25
Ճաբոնական	64.80
Քարափ	506.
Քրէտի Ֆօնսիէ Էժիբսիէն	281.—
Պանք Նաս. Կրէս.	429.
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	5.90
Րէժիի պարտաթուղթ Ֆրանք	356.
Անատօլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Ռ.	11.45
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ.Օ.	4.80
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ	
Օսմ. ոսկին 100 ղչ.էն	ղչ. փր.
Մէճիտիյէ արծաթ	108.17
Անգլիական ոսկի	110.02
Ֆրանսական ոսկի	87.16
Քրիմիյ	51.04
Նոր Մէթալիք	104.30
Բօլ	90.10
Րուպլի Թղթադրամ	8.61
Լոնտոն 3 ամիս	110.15
Բարիզ »	22.65

„ՄԱՆԶՈՒՄԷ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 37

Երկու Որբուհիները

ՎԷՊ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ-ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Հեղինակ ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՐ — Թարգմանիչ ԳԷՈՐԳ ՍԻՄՔԷՇԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԿՈՅՐԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

—Ոչ, մեր Բարիզ գաղթած օրէն ի վեր, տիկին :

—Կրնա՞մ հասկնալ թէ ինչպէս տեղի ունեցած է ձեր ծանօթութիւնը :

—Ինչո՞ւ չէ : Երբ որոշեցինք հեռանալ մեր երկրէն և հոս հաստատուիլ, մեծ հայրս իր մանկութեան բարեկամներէն մէկուն գրեց որ իրեն համար կոկիկ տուն մը վարձէ յարմար թաղի մը մէջ և պէտք եղած կարգադրութիւնները ընէ : Դժբախտաբար մեր այդ բարեկամը հիւանդացեր էր քանի մը ամիսէ ի վեր, և հէք մարդը հասկնալով որ չի պիտի կրնայ մեր յանձնարարութիւնը կատարել, այդ երիտասարդին յանձներ էր ամէն բան : Շնորհակալ ենք որ ան ալ չատ մեծ կանոնաւորութեամբ գլուխ հանեց իրեն յանձնուած գործը :

—Ի՞նչ գործով կը զբաղի այդ երիտասարդը :

—Գործաւոր է, տիկին :

—Գործաւո՞ր, գոչեց Մաթիլտ աչքերը բացած, բայց բնաւ գործաւորի երեւոյթ չունէր այդ տղան :

—Իրաւունք ունիք, տիկին : Պարոն Բիէռ կը պատկանի գործաւորներու այն դասակարգին, որոնք գիտեն բարձր բռնել իրենց պատիւին արժանիքը :

—Ընտանիք չունի՞ հոս :

—Ո՛չ, տիկին, իր հայրն ու մայրը կանուխէն կորսնցուցած է : Կատարեալ ընտանեզուրկ մըն է :

—Խե՜ղճ տղայ, ըսել է որ մարդ մարդասանք չունի այսօր Բարիզի մէջ :

—Մայրագիր մը միայն ունի, որուն հետ կ'ապրի : Այս կինն է որ մեծցուցած է զինքը, և հիմակ որ ծերացած և աշխատութեան անկարող վիճակի մը հասած է, պարոն Բիէռ իր որդիական երախտագիտութեան հարկը լիուլի կը վճարէ անոր :

Վայրկեանի մը չափ լռութիւն տիրեց :

Լուիզ, որ, ինչպէս ըսինք, քովի խցիկին մէջ առանձին կ'աշխատէր, աչքի բերան կարեւորութիւն չի տուաւ այս խօսակցութեան, որուն ամէն մէկ բառերը մինչեւ իր ականջը կը հասնէին : Բայց, քանի մը րոպէ ետքը, կամաց մը դրան մօտեցաւ, և սկսաւ խորունկ ուշադրութեամբ մը հետեւիլ փոխանակուած խօսքերուն :

Տիկին Լիւսըռոլ վերստին ձեռք առաւ խօսակցութեան թելը,

—Քու բացատրութիւններէդ անանկ կ'երեւայ թէ, ըսաւ, այդ երիտասարդը հրեշտակային հոգի մը կը կրէ : Արդէն մեծանձնութիւնն ու ազնուականութիւնը մարդուս հարստութեան մէջ չէ՛ որ կը գտնուի : Ամէն անհատ, աղքատ ըլլայ թէ հարուստ, ի բնէ իր խմորին մէջ ունի այդ անգնահատելի ձիրքերը, որոնք դժբախտաբար չատ քիչերու վրայ կը տեսնուին :

—Իրաւունք ունիք, տիկի՛ն, յարեց Լէօնդին ոգեւորութեամբ, այդ երիտասարդը ճիշդ այս խմորը կը կրէ : Իր ընկերները գրեթէ ամէն իրիկուն գինետուններ կը դեգերին և իրենց ընտանիքին հացին գինը այդ զազիր մթնոլորտին մէջ կը սպառեն : Բայց անիկա ոտք անգամ չի դներ գինետուններէն ներս, և կը խրատէ միշտ իր ընկերները որ իր օրինակին հետեւին :

—Շատ լուրջ դաստիարակութեան մը արդիւնքներն են ատոնք, ըսաւ Մաթիլտ : Կ'երեւի թէ աղէկ կրթութիւն մը տրուած է իրեն :

—Ո՛չ, տիկին, պարզ նախակրթարանէ մը միայն անցած է : Բայց ինք, ի բնէ ուսման սիրահար ըլլալով, գիշերային վարժարանի մը դասախօսութիւններուն հետեւած է կանոնաւորապէս, և ինքնօգնութեան շնորհիւ կրցած է ձեռք բերել բազմակողմանի հմտութիւն մը : Իր մայրենի լեզուէն զատ, քանի մը օտար լեզուներու ալ տեղեակ է, զորս կը խօսի մեծ յաջողութեամբ :

—Ձեր խօսքերը այնքան յուզիչ և սրտագրաւ են որ, փափաք կը զգամ ծանօթանալու իրեն հետ : Այդպիսի անձերու ծանօթութիւնը չատ թանկագին է : Երանի՜կ էք ուրեմն որ ձեր մօտ ատանկ սրտակից բարեկամ մը ունիք, որ կրնայ օր մըն ալ ձեր երջանկութիւնը ըլլալ :

Լէօնդին հասկցաւ այս վերջին բառերուն նշանակութիւնը և չի պատասխանեց :

Ցանկարծական կարմրութիւն մը պատած էր մէկէն ի մէկ իր այտերը :

Տիկին Լիւսըռոլ, որ արդէն կէս մը կռահած էր իրողութիւնը, անսահման բարութեամբ անոր մազերը չոյելով,

—Ըսել է որ չեմ սխալած, գոչեց ժպտագին, այդ երիտասարդը ձեզի համար բարեկամէ աւելի բան մըն է եղեր :

Լէօնդին նորէն լուռ կեցաւ, աչքերը միշտ գետին խոնարհած :

—Ըսէ՛, աղջիկս, չէշտեց Մաթիլտ խանդաղատանքով, ըսէ, մի քաշուիր : Ես քու մայրդ կը սեպուիմ ասկէ ետեւ : Եթէ կարծիքս ճիշդ է, կ'ուզեմ ես ալ մասնակից ըլլալ ձեր ուրախութիւններուն :

—Տիկին, հծծեց կոյրին աղջիկը չիկնոտ ամօթխածութեամբ մը, անիկա իմ նշանածս է . . . Քանի մը օր առաջ իմ ձեռքս խնդրեց մեծ հօրմէս, որ իր հաւանութիւնը տուաւ : Եթէ Աստուած կամենայ, անբաժան պիտի ապրինք իրարմէ :

Տիկին Լիւսըռոլ, ուրախութեան արցունքներով աչքերը վառ, ջերմագին գուրգուրանքով մը գրկեց Լէօնդինը, ու քանի մը անգամ համբուրեց զայն :

—Հարսնիքնիդ մօ՞տ է, հարցուց հետզհետէ աւելի ոգեւորուելով :

—Չեմ գիտեր, տիկին, վրայ բերաւ աղջիկը : Այս բաներուն կարգադրութիւնը մեծ հօրս կը պատկանի բնականաբար :

—Անտարակոյս : Հիմակ կը մնայ գիտնալ թէ ի՛նչ է նշանածիդ անունը :

—Բիէռ է, տիկին, իր հօրը անունով Բիէռ Ռիգաւ կը կոչեն զինքը :

—Գոհ եմ քու տեղեկութիւններէդ, աղջիկս : Սիրտս ուրախութեամբ լեցուցիր այսօր : Մեր խնդակցութիւնները պսակի օրուան պահելով, հիմակուհիմա կը մաղթեմ միայն որ Աստուած անփորձ պահէ ձեր երկուքն ալ :

Լէօնդին ոտքի ելաւ, և գլխովը շնորհակալութիւն յայտնելէ ետքը, մեկնեցաւ Մաթիլտի սենեակէն :

Մօտակայ խուցին մէջ տարբեր տեսարան մը տեղի կ'ունենար նոյն պահուն :

(Շարունակելի)

ՃԱՆՉՒՈՐ ԴԷՄՔԵՐ

ՄԻՀՐԱՆ ԱԲԻԿԵԱՆ

(ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԵՐԿՎԵՑԵԱԿԻՍ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ Ձ.Ը.)

Գրոց բրոց մարդ ։ Կեանքի պայքարին լծակը Ինքնօգնութեան մէջ փնտրուած գտած է, և անով չինած՝ աղւոր անուն մը ։ Իր բանասէր, բառակրկիտ միտքը լեզուներու քառսին մէջ թափառած է չարունակ և կրցած է ատոնցմէ եօթը իւրացնելու.—Թուրքերէն, պրսկ., արաբ., անգլ., ֆրանս., իտալ., բաւական մըն ալ գերմաներէն ։ Աւելցունեմ անմիջապէս թէ առաջին երեք լեզուներու մասին ունեցած հմտութիւնը ա՛յնչափ ճոխ է որ հայերէնի պաշարը կրնայ անշուքցնել. անանկ որ օսմանեան դպրութիւնը մարսող և արտադրող այս միտքը կաղացումներ ու վարանումներ ցոյց տուած է իր գիրքերուն աշխարհաբար յառաջաբանը չարադրելու պահուն ։ Ինչո՞ւ. վասն զի երբոր հայերէն գրէ՝ ուրիշ լեզուով մը կը խորհի ։

Դրական աշխարհը իրեն համար չա՛տ վար է Դրական աշխարհէն, — դրական այս դարուն մէջ ա՛յդ կերպ մտածելուն համար չէ տուժած սակայն. — ասիկա կը հաստատեն հրատարակած բոլոր երկասիրութիւնները, — մեծամասնութեամբ դասագիրք, — որոնց թիւը 75ը գտած է ։ Ու «Դաւթեան Գործակալութիւն»ը, ինչպէս նաև Կարապետեան Պետրոս յայտնի ճիգեր ունին ատ թիւին հասցունելու իրենց հրատարակութիւնները ։ Այդ երկերով Աբիկեան որչափ չէնցուցած է իր նիւթականը, նոյնչափ ալ օգտակար եղած է մեր համայնքին, քանի որ գիտենք թէ Պետական լեզուի հմտութիւնը գեղեցիկ ապագայ մը կ'ապահովէ ամէն անհատի ։ Հասցուցած աշակերտներուն ահա՛ չատը տիրացած են այդ ապագային ։

Բառորդ դար անվհատ իր ուսուցչութիւնը չարունակած է անիկա, մէկ դպրոցէն միւսը, մինչև որ ինքզինքը այլ եւս խոնջ զգալով պարտականութեան լուծէն ու «դեղին»ներու դէզէն, լքած է հրապարակը ։ Եօթը տարի մը կայ որ իր ներկայութիւնը չը փայլիր մեր Հայ կրթարաններուն մէջ. տեղը տուած է հիմայ Կուրտիկեանի, Սարայտարեանի, Սիմքէչեանի, Կարապետեանի, Նշանթաճեանի և ուրիշներու ։ Եթէ մեր դեռատի վարժապետները կարենային դաս հանել աս մարդուն կեանքին օրինակէն՝ հաւատք եղէք թէ «Ուսուցչ. Օգն. Սնտուկ» կոչուող ձեռնարկը կը դադրէր գոյութեան իրաւունք ունենալէ ։ Աշխատիլ, ինք ի՛ր գլխուն աշխատիլ, հեղինակել, չորինակե՛լ, չէզոք մնալ ճղճիմ քննադատութիւններու հանդէպ, իրաւունք, չահ և համբաւ՝ թափուած քրտինքներու մէջ փնտռել, քան թէ պաշտօնակիցներ վարկաբեկ ընելու մէջ ։ Դասատու չեմ, բայց ինծի անանկ կուգայ որ ատոնց մէջ կը կայանայ մեր ուսուցիչներուն յաջողութեան գաղտնիքը ։ Չաջողողը մէկ բառով ապիկար պիտի կոչէի ես ։

Աբիկեան իմին դասատուս ալ եղած է՝ երբոր Պէրպէրեանի սան էի ։ Կը յարգեմ իր անունը ու կը գմայլիմ՝ կեանքի կրկէսին մէջ իր նժոյգը քառասմբակ քալեցուցած ըլլալուն վրայ ։ Միայն թէ թող ներէ ինծի, երբոր հոս խոստովանիմ թէ դասաւանդութեան եղանակը անանկ բան մը ունէր իր մէջ՝ որ կարծես ըսել կուզէր թէ «Ժամանակը ոսկի է» Բացէն, կենցաղագիտութեան դասեր կուտար, «ի դիմաց Պօլիսէն կուգամ»ի պէս բառախաղեր կ'ընէր՝ տաճկավար ոճերու նրբութիւնը մեզի ճշդելու դիտումով ։ Կը կատակէր, կը ննջօսէր, կ'առակէր փոխն ի փոխը ողջէկ, լուրջ, թարակ ձայնով մը՝ որ իրեն յատուկ էր ։ Իր «Մօմճեան էֆէնտիէ պիր սըֆըր»ը ամէնէն անմոռանալիքն էր՝ սաներու ականջին ճակատուած ։

* * *

Քրքրենք քիչ մըն ալ իր հեղինակութիւններուն հսկայ դէզը ։ 75՝ տեսակ գիրք, խօսքի՞վ կը լենայ. գործքով, գիշերներ խարելով, աչքի լոյս թափելո՛վ կը լենայ մինակ ։ Բարակ, նիհար պրակներու տակ պիտի հանդիպինք սուտ գիրքերու ալ՝ որոնք արդիւնք են տարիներու երկարաշունչ տքնութեան ։ Ատոնցմէ են Երեքլեզուեան Բառարանը (օսմ. հայ. գաղ.), օսմաներէն լեզուի ընդարձակ քերականութիւնը և «Իլավէյի կիւլտէսթէ»ն՝ որ մինչև 24րդ տպագրութեան հասած է ։ Կը յիչե՞ք դուք հայ մատենագիր մը՝ որուն մէկ վաստակը տպագրական այս խոշոր համեմատութիւնը առնէ ։ Պօզաճեանի Թուաբանութիւնը եւ Տ. Ղեւոնդեանի Մայրենի Լեզուն դէպ ի այս թիւը մագլցելու ճիգեր ցոյց կուտան ։

Նշանակելի պարագայ մը եթէ կայ, այն ալ սա է թէ երբ Աբիկեան իր գործերը իրարու ետեւէ կը թափէր հրապարակ, անանկ ատենի մըն էր՝ ուր Հայ ուսանողը զուրկ էր օսմ. դասագիրքերէ ։ Գոնուածները հինօրէնք բաներ էին, խրթին, ճապաղ ու «Թ»ով գիւրուսոյց ։ Պ. Պ. Գալըպճեան,—որչափ որ ժամանակակից համանման գիրքերէ կը տեղեկանամ,—ջանք ըրած է ողջութեանը մրցակից մը ըլլալ իրեն, բայց կ'երեւայ թէ պարագաները չէն օժանդակած ։ Այսօր, սակայն, ո՛չ միայն իրեն մրցակից՝ այլ և ախոյեան մը կը ներկայանայ ուրիշ մը. ու, իր երբեմնի ուսուցչին հրապարակէ մեկուսացումէն օգտուած՝ նոր նոր գիրքերով դպրոցները կ'ողողէ ։ Այս բանին օճան կ'ըլլայ նաև իր անխախտ ու յամառ անդամակցութիւնը այն Խորհուրդին մէջ որ, կ'երեւայ թէ պատճառներ ունի Ուսումնական կոչուելու ։

Դիտենք քիչ մըն ալ զաւեչտական կողմերը այդ մրցակցութեան ։ Օրինակի համար, Կիւլթէսթէն ձայնական փափուկ տարբերութիւն մը կը կրէ ու կը դառնայ կ'ըլլայ Նէվթէսթէ ։ D խաչանիշ և B խաչանիշ Շէֆիլտի զմելիները միասին կ'իյնան այս առիթով և կամ W Ձապէտ և M Ձապէտ կապար-գրիչները, ու կը ժպտիմ ։ Շահագէտի ասանկ փոքրոգի խաղերու հանդէպ Միհրան էֆ. կը թուի սակայն, բողոքի ձայն չի բարձրացունել երբեք՝ ու չարունակել իր գրիչին անդուլ տատանքը ։ Վերջին երկը՝ որ Մանզումէի խմբագրատունը ձեռքս անցաւ՝ ամփոփոյ մըն էր ընթացիկ օրէնքներու, գործի մարդոց գրասեղանին վրայ գտնուելիք անհրաժեշտ մատեանը ։

Զինքը կենսագրած պահուս, անդրադառնալ պիտի ըլլար անցնելու՝ առանց յիշատակութիւնը ընելու իր այն սաներուն որոնք իրենց արժանիքով տէր եղած են նախանձելի դիրքերու ։ Յիշենք Պատրիարքարանի այժմու Աւագ գործակատարը, ամէնուս սիրելի՝ գրաքննիչ Լեւոն պէյ Սուրէնեանը, Նաչի Օսմ. հիւպատոսը, Բերայի դատարանին գործադիր Ժողովի տնօրէնը, Միլքիէի փոխ-տեսուչը, Երկրագործական Պանքային հաշուակալութեան դիւանի տնօրէնը, եւայլն, եւայլն, որոնք մայրաքաղաքիս ու գաւառներու մէջ կոչուած են Պետական ու Առեւտր. պաշտօններու ։ Մէկ քանի գիրքերուն լուսափառքին քով՝ խօսուն փառքերը պիտի մնան ատոնք ու պիտի անեղծ պահեն տարիներու իր համբաւը ։

Ախոյեանի խօսք ըրի և մոռցայ յիշել օգնական ուսուցիչ մը որ անցեալին մէջ պայքարող մը ցուցուցած է ինքզինքը Միհրանի ինչ ինչ երկասիրութիւններուն դէմ ։ Անոր և ուրիշներու ըրածները խիծ ու բիծ որոնել մըն էին աւելի, քերական դէմքով երեւնալու առիթներ՝ այդ քննադատութիւնները,—այն քննախետութիւնն'ը հասկցէք դուք ։ Կը յիշիմ կարդացած ըլլալ Զօհրապի մէկ յօդուածը, իր օրով պարբերականին մէջ՝ ուր բո՛ւն վարդը կոթուն պսեմներէն միշտ վեր դասուած էր ։ Ահաւասիկ վերջընթեր հատուածը այդ յօդուածին ։

«Իր բառագրքին վրայ եղած խիստ ու անիրաւ դատաստանը՝ գծագրութեանց մէջ տրուած չուքին պիտի նմանի որուն չնորհիւ բուն պատկերը աւելի լուսաւոր ու պայծառ կ'երեւայ աչքերու ։»

Աբիկեանի մեծագոյն փառքն են իր ոչ-Հայ յաճախորդները, մեր սիրելի հայրենակից Թուրքերը—Յոյներն ու Հրեաները, որոնց դպրոցներու մէջ մեծ սպառում ունին յարգելի հեղինակին դասագրքերը ։ Ասոնց համար պատուած է այլ եւ այլ չնորհներով ։

* * *

Բնիկ Սամաթիացի, սան՝ Տաճկաքանններու բիրը՝ Բարիս Կարապետի ։

Յիսունը մօտալու բան չէ մնացած ։ Այսպէս պիտի ըսէինք երբ որ մ'այն իր աղեխկ գանկին վրայ թարթէինք նայուածքնիս ։ Իր առողջ, թիկնեղ կերպարանքը և աչքերուն երիտասարդի ցոլքը ատ բո՛ւն տարիքը հակասելու երեւոյթ մը ունին ։ Այլապէս, ինչպէս քսան ա՛յսչափ տարիներու իր ուսուցչական կեանքն ալ կը խօսի արդէն, չատոնց թեւակոխած է ան՝ կեանքի աչունը ։

Պառկած օձիք և արթուն ուղեղ ։ Թուչին անուշ ճեղքը հաճոյքի յայտարար նշան պիտի ընդունէր գանկաբանը, բայց անիկա ամէն հաճոյք ու ամէն վայելք գիրի ու գիրքի մէջ խըռտացած կը տեսնէ ։ Կը սիրես իր փոթթկոտ քալուածքը, գլուխը սանկ քիչ մը ծռած, անձկալից յըջութիւն մը՝ դէմքին վրայ որ նորէն ուղեղին գործելը ցոյց կուտայ ։ Բարեկամներ կը բարեւեն զինքը ու կը կենան ։ Ի'ր լեզուով խօսողներու առատ թիւին մէջ գուցէ մինակն ըլլամ ես՝ որ ուզեմ հետը ի'մ լեզուովս խօսք բանալ, իր թերխաչ, կոցուկ հայերէնը իմանալու համար ։

Քարտուղար թարգման է չատոնց «ի Դրան Սպարապետի» ։ Ատենը երբոր ներէ, պիտի գտնէք զինքը հոս ու հոն, գրատուններու յետոյ, ի'ր իսկ գրատունը,— կամ գրասենեակը՝ թէ որ կ'ուզէք,— Մէրճան՝ Եալտըզ խանի մէկ մթատուներ խորշը, ուր գիրքերը՝ թղթակազմ կը լեռնանան դարակներուն մէջ, ուր մեքենան իր հատոցը կը զուքսէ հատորներու չրջանակին և ուր ինքը խորասուզուողի երեւոյթ մը ունի աւլին բաց տումարին մէջ ։ Հո'դ են հաշիւները, իր ապրանքներուն, աղսիկոնքն իր միտքի արտադրութիւններուն հաշիւները ։ Ի՛նչ հոգեմաշ հաճոյք ։

Զինքը ատ դիրքով դիտելու պահուս, յանկարծ միտքս կ'իյնայ մամուլի մը ալպօմին մէջ նիշած Աբիկեանի այն հոյակապ էջը, զոր գոգ ըրեր էինք ատենօք և ուր մարդկային բաղձանքները յուզուած ու լուծուած էին արաբական պերճ ոճերու ներդաշնակ տողանցումով մը ։

Սողոմոնին խօսքն է նորէն, «Ունայնութիւն ունայնութեանց», ամէն պրէտ մէջմէկ կերպ երգած է զանի, Միհրիէն սկսէ մինչեւ լուսահոգի Էսմերեանը, որուն մէկ անտիպ փափաքը մեր միտքին մէջ մռցուած երգի մը պէս իր օրօրումները ունի ։

ԹԷՈԴԻԿ

ՄԵՐ ՅԱԿՈԲԻԿԸ

Աստուած վկա՛յ, pohաֆ, չա՛տ pohաֆ տղայ էր սա՛ մեր Յակոբիկը...

Սալոններու միմոսը, soiréeներու pierrotն, սրճարաններու բիլիչը, գաւիթջրատուներու arlequinը, զբօսատեղիներու farceurը, հարսնիքներու ծաղրածուն, հաւաքոյթներու կատակախօսը, գինետուներու bouffonը ! ....

Իր հոգին—polichinelleի անմեղ հոգին—յարատեւ քահքահ մըն էր, որուն չէն արձագանգները կը հնչեցնէր այս տափակօրէն դասական «արտասուաց ձոր»ին մէջէն, կատարեալ je-m'en-fichisteի ամբողջ խամսըզութիւնով ։

Փիլիսոփա՛յ.—

Աս բառը չատ յաւակնոտ է ինքնին և մեր Յակոբիկը ամենեւին յաւակնոտ չէր ։

Իմաստո'ւն մը թերեւս, որ գիտէր կեանքին ամէնէն լակա բանէն խնդալիք կէտ մը հանել ։

Առածը կ'ըսէ թէ ո՛վ որ Շաբաթ խնդայ, Կիրակի կուլայ ։

Սակայն, որովհետեւ մեր Յակոբիկը չաբթուան բոլոր օրերն ալ կը խնդար, լալու համար մամուռ օր մը չէր գտներ օրացոյցին մէջ ։

Երեկոյթ մը ըլլար, հոն էր մեր Յակոբիկը ։ Պարահանդէ՞ս. մեր Յակոբիկը հոն էր ։ Հարսնի՞ք. հոն ալ էր մեր Յակոբիկը ։ Նշանտո՞ւք. մեր Յակոբիկը հոն ալ կը գտնուէր անպատճառ ։

Հարսնիք մը առանց փեսի գուցէ ըլլար, բայց հարսնիք մը առա՛նց Յակոբիկի... ։

... Սալոնի մը դռնէն երբ ներս մտնալու ըլլար, ակռայազուրկ պառաւները ու ճաղատգլուխ ծերերը, աղւոր կիներն ու տգեղ այրերը, սիրուն օրիորդները ու appartement օձիքով blanc-bec պարոնները, լակոտ աղջիկները ու չնայն մանչուկները, Ակնցի սպասաւորներն ու թօմպուլիկ սպասուհիները ամէնը մէկ épanouie դէմքով մը կը սկսէին խնդալ.

—Օօօօօ՜՜, մեր Յակոբիկն է, մեր Յակոբիկը եկաւ, մեր Յակոբի՛կը, մեր Յակոբի՛կը...

Եւ երբ «մեր» Յակոբիկը բերանը բանար, ա՛լ ամէնը մէկ կը ճաթէին խնդալէ ։

Մեր Յակոբիկը միայն ինքզինքին Յակոբիկը չէր, այլ հաւասարապէս ամէնո՛ւն ալ Յակոբիկն էր, քանի որ երբ անոր խօսքը ըլլար, «մեր» Յակոբիկը կ'ըսէին միշտ, ինչպէս պիտի ըսուէր «մեր» տունը, «մեր» պարտէզը, «մեր» խոհարարը ։

Աս տղան երբէք չէր լացած կեանքին մէջ. երջանի՛կ տղայ.... ։

Մայիսի առտու մը ծնած ըլլալու էր խնդալով, խնդալով ալ կ'ապրէր, և ապահովաբար օր մըն ալ խնդալով պիտի մեռնէր,—մայիսի առտու մը ։

Իր ժամանակակիցները խնդացնելն էր իր մէկ հատիկ հոգը, և երբ բառ մը արտասանէր, դիմացինները խնդացնելու համար էր միայն, իր ամբողջ վարձատրութիւնը փնտռելով անոնց քրքիջներուն մէջ ։

Այս անհոգ տղան որ կեանքի մէջ ո և է պարտականութիւն չէր ճանչնար, իր կեանքին առաջին պարտքը ըրած էր ուրիշները խնդացնել, չատ խոշոր պէտքտիկութիւն մը սեպելով ինքզինքին, երբ հոգեկան ցաւոտ տրամադրութեան մը պատճառաւ, չկարենար իր սովորական ծիծաղներու փոթորիկները յարուցանել ։

Մեր Յակոբիկը՝ հաւատացէ՛ք չատ pohաֆ տղայ էր. և որովհետեւ pohաֆ տղայ էր, ստիպուած էր pohաֆ մնալ իր արժանապատուութեա՛ն, իր համբաւի՛ն, իր prestigeի՛ն համար ։

... Մարդկային ամէնէն նուիրական զգացումները անգթօրէն parodier ընելու համար լեզուին ծայրը պատրաստ կար անպատճառ անխուսափելի blague մը, զոր կը նետէր օդին մէջ ։ Կեանքին ամբողջ ծաղրական հեգնութիւնը բովանդակող գերազանցօրէն անտարբեր չեչտով մը, մինչ գնահատիչ քահքահներ կը ծափահարէին մեր Յակոբիկը, աս անման միմոսը, մեռելնե՛րը անգամ խնդացնող միմոսը... որոյ միմոսութեան ոչ գոյ վախճան ։

Գրեթէ անփոփոխ միօրինակութիւնով մըն էր որ Աստուծուն օրը կը թեւէր սրամտութիւններու իր յաւիտենական répertoireը, ուր չատ անգամ իր աւելի կամ նուազ երեւակայական խայտառակութիւնները կը պատմէր, այդ խայտառակութեանց մտղջենական հերոսը, չինելով ինքզինքը, և այս միեւնոյն սրամտութիւններովը, Աստուծո'ւն օրը, նորէն կը խնդացնէր, ճաթելո'ւ աստիճան կը խնդացնէր ։

—Ի՛նչ pohաֆ տղայ է սա մեր Յակոբիկը, կ'ըսէին ։

Ամէն տեղ, չփացած տղու մը պէս կը չրջապատէին զայն, և պաշտուած միմոսը, ամէնուն մէջտեղը նստած և իր սիրուած ու սպասուած ըլլալուն անուշ գիտակցութիւնը ըմբոշխնելով, կը քակէր քրքիջներու անհուն տոպրակը, և կը խնդար սիրոյ վրայ, մահուան վրայ, իր վրայ, մեր վրայ, ամուսնութեան վրայ, սիրային հաւատարմութեան վրայ, իր անսպառ ծաղրանքները ցափռտելով հոս ու հոն, իր անվերջ քահքահները նետելով աջին ու ահեկին, մինչ հմայուած ունկնդիրները, անոր մոգական չրթունքներէն կախուած, կը խնդային, կուչտուկուռ կը խնդային, հիւընդնալո'ւ աստիճան կը խնդային ։

Ու իրարմէ բաժնուած ատենին՝ ինքնիրմէն գոհ մարդու մը չեչտովը կը մոլտային իրարու ։

—Ուֆ, սա՛ մեր Յակոբիկը, չա՛տ pohաֆ տղայ է. skrs խասավէք ըսուած բանը չունի ։

... Բայց օրին մէկը մեր Յակոբիկն ալ «skrs խասավէք» ունեցաւ ։

Մեռելները անգամ խնդացնող միմոսը որ սիրոյ վրայ կը խնդար, օրին մէկը աւանակներու պէս սիրահարուեցաւ աղջկան մը ։

Յակոբիկ իր սէրը մէկուն չյայտնեց. բայց երբ իմացան, ամէն մարդ ճաթեցաւ խնդալէ ։

Պայմանադրական déclaration d'amourը երբ ըրաւ իր պաշտելիին, աղջիկը նախ մարեցաւ խնդալէ եւ յետոյ անոր քիթին խնդաց ։

Պաշտելին տասը հոգիի հետ խաբեց մեր Յակոբիկը ։

Միմոսը լացաւ, լացա՛ւ, բայց մէկուն չուզեց յայտնել իր ցաւը ։

Հոգեկան սրտաղեղութեան մը մէջ սակայն, երբ բարեկամներուն պատմեց իր վիշտը, բարեկամները ճաթեցան խընդալէ ։

Մեր Յակոբիկը,— Մայիսի առտու մը,— անձնասպան եղաւ սրտին ցաւէն ։

Ու ամէն մարդ խնդաց, ճաթելո'ւ աստիճան խնդաց ։

...Ըսէ՛ք, չատ pohաֆ տղայ չէ՞ր մեր Յակոբիկը ։

ԿԱՎՌՕՇ

ՍԷՐԸ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ՄԷՋ

Ամէն ժամանակի և ամէն ժողովուրդի բանաստեղծութեան տիեզերական նիւթը սէրն է ։ Արդ, բանաստեղծութիւնը անխոնջ կը պատմէ սիրոյն ծագումը, իր պատահարները և իր չարժումները ։ Կը նկարագրէ բոլոր իր մասնաւոր և յարակից երեւոյթները ։ Կը հետազօտէ բոլոր իր եղականութիւնները և բոլոր իր չեղումները ։ Կը ջանայ ցյատակ սպառել, խորամափանցօրէն վայելել իր խղճագիտութիւնը ։ Միայն կայ հարցում մը, ամէնէն կարեւորը սիրոյ նիւթին չուրջ, որով, տարօրինա՜կ բան, չի՛ զբաղիր բանաստեղծութիւնը և որ սա՛ է.—Ի՞նչպէս կը վերջանայ սէրը ։

Պիտի ցաւէի եթէ ինքնակոչ իմաստուն մը գար ընդմիջել զիս և պոռալ երեսիս. «Ի՞նչպէ՛ս, միթէ բանաստեղծութիւնը չի՞ զբաղիր սիրոյ յանգումով, իր վախճանին պատմութեամբ ։ Բայց ասիկա ուրանալ է թատրոնը ամբողջովին ։ Թատրոնը կը դառնայ միայն այս հարցումին չուրջ, երկու սիրահարներ իրարու պիտի ըլլա՞ն թէ ոչ ։ Թատերական գրականութեան բաժանումը՝ տաղմին և կատակերգութեան, միթէ՞ չի կայանար ամբողջովին աղէկ կամ գէշ վախճանին մէջ զոր պիտի ունենայ ամոլին սէրը ։»

Ասիկա խղճալիօրէն աւելորդ խօսք մը պիտի ըլլար ։ Անտարակոյս լաւ կազմակերպուած թատերգական կտորէ մը վերջ վարագոյրը չիջնար, առանց զայն ներկայացնող բանաստեղծը պարկեշտօրէն գոհացուցած ըլլալու մեր հետաքրքրութիւնը սիրային արկածին հանգոյցին մասին ։ Այլ սակայն ամուսնութիւնը սիրոյ վախճանը չէ՜ ։ Միայն չար խառովուած յոռետես միտքերն են որ ա՛յդպէս կը հաստատեն ։

Ճշմարտութիւնը ա՛յն է որ բանաստեղծութիւնը պարզապէս կը նկատէ սէրը իբրեւ յաւիտենական բան մը. ըստ իրեն, այդ սէրը կրնայ կերպափոխել, բայց չի՛ կրնար դադրիլ ։ Անմա՛հ է ան Վայզմանի հաստատած ծնեցուցիչ plasmaին պէս, որ կրնայ ջնջուած ըլլալ արտաքին զօրութենէ մը, բայց որ, գործարանականօրէն, իրեն ներյատուկ պայմաններով, երբե՛ք հարկաւոր չէ՛ մահուան, երբէք կախում չունի անկէ ։ Աւստրիացի թատերգակ բանաստեղծ Գրէտերիք Հալմի «Անտառներու Զաւակ»ին հիանալի զուգերգին մէջ, հերոսը, «Եւ ըսէ՛ ինձ թէ ի՞նչպէս կը վերջանայ սէրը» կնճռոտ դժուարին հարցումին, բաց ի բաց սապէս կը պատասխանէ. «Սէր չըլլար այն, եթէ կրցած է վերջանալ» ։ Սիրոյ վախճանը փորձաքարն է իր հարազատութեան ։ Եթէ կրնայ վերջանալ, սէր չըլլար այն. եթէ սէր է, չի՛ կրնար վերջանալ ։ Բոլոր բանաստեղծները Գրէտերիք Հալմի վճռին կը յարին ։ Արտաքին խոչընդոտները ինչ դարձուածք որ ալ կարենան առնել, ո՛չ մէկ բան կը փոխեն սէրէն, ոչ մէկ ազդեցութիւն ունին սիրոյ վրայ ։ Ամուսնութենէ յիսուն տարիներ վերջ, Ռոպէրթ Պրնսի Սկովտիացի լեռնականուհին մեղմօրէն կը մրմնջէ դեռ իր կենակցին ականջին ի վար, «Ճօն Անտէրսըն, իմ սէրս, Ճօն, —երբ մենք զիրար ճանչցանք—ձեր մազերը ագռաւին սեւն ունէին, —ձեր գեղեցիկ ճակատը ողորկ էր. —բայց հիմայ ձեր ճակատը հերատ է, Ճօն,—ձեր մազերը նման են ձիւնին.—բայց օրհնեալ ըլլայ ձեր սառած գանկը, —Ճօն Անտէրսըն, իմ սէ՛րս... Ճօն Անտէրսըն, իմ սէրս, Ճօն,—Միասին մագլցեցանք բլուրն ի վեր. — Եւ քանի՜ զուարթ օրեր, Ճօն,—իրարու հետ վայելեցինք ։—Հիմայ պէտք է իջնել այդ բլրէն՝ դողդոջուն.— բայց պիտի երթանք ձեռք ձեռքի մէջ. —եւ միասին պիտի ննջենք այդ բլրին ոտքը,—Ճօն Անտէրսըն, իմ սէ՛րս ։»

Սէրը, հոս, յաւերժօրէն մնացած՝ վերստին ապրած է նիւթին մեղամաղձոտ աւերումէն վերջն ալ, եւ իր սըրբազօծ կրակը կ'այրի ճերմակ մազերուն ձիւնին տակ, ինչպէս երբեմն երիտասարդութեան մրտեններուն առատ եւ պսակաձեւ գանգուրներուն ներքեւ ։

Եթէ սէրը չի տանիր գոհացումին, ասիկա ալ ո՛չ մէկ վնաս կը հասցնէ սիրոյն ։ Թիւրիմացութի՜ւն մըն է որ կը բաժնէ իրարմէ սիրահարները. այն ատեն իրենց կեանքը, այդ վայրկեանէն սկսեալ, զրկուա'ծ է իր իմաստէն, վերջալուսային կեանք մը կը վարեն անոնք ինչպէս Հատէսի թափառիկ ըստուերները, ո՛չ միայն ուրախութենէ զրկուած, այլ գրեթէ անզգայակից.—

«Վերջապէս բաժնուեցան իրարմէ և զիրար չտեսան այլեւս—միայն երբեմն երազի մէջ տեսան զիրար—երկար ատենէ ի վեր մեռած էին,— և հազիւ թէ իրենք գիտէին ատիկա» ։ (Հանրի Հայնէ) ։

Երբ սէրը կը պարտաւորի ընտրել կամ հրաժարումը կամ մեղքը,— կա՛մ վայրենիօրէն ոճրագործութեան կը դիմէ, Կլիդէմնէստրային և Նժիսդին պէս, և կա՛մ Վէրթէրի հրազէնը ձեռք կ'առնէ և ինքզինքը կը փրկէ այսպէս անկարելի ընտրութեան մը հարկէն ։ Եւ եթէ ընտրած է մեղքը, ո՛չ մեկ զղջում կը ճանչնայ և կը յաղթանակէ վրէժխնդրութեան և պատուհասին ։ Դժոխքին մինչեւ երրորդ չրջանակը, ուր մեղաւոր սիրոյն վոհերը կը քաւեն, Ֆրանչէսքա կ'ըսէ զինքը կարեկցօրէն հարցափորձող Տանթէի.—

«Սէրը ... զիս բռնակալեց ... ա՛յնքան ուժով, որ ... չի՛ թողուր զիս դե՛ռ ։»

Սէրը չէ՛ հատուցուած փոխադարձօրէն. ասիկա ալ չի պաղեցներ զայն, և եղերականօրէն կը խանդավառէ զայն ։ Այն ատեն կ'երգէ այդ սէրը Օֆէլիային հետ, «Բարի լո՛յս, Սուրբ Վալանթէնի տօնն է ահա», նուռնուփարներ կ'անցընէ իր վարսերուն մէջ, և ջուրին մէջ կը նետէ ինքզինքը ։ Կամ լաւեւս, հէգ ասպետ Թօկէնպուրկին պէս, զոր անմեծար ծաղրածու մը միայն կրնայ հեգնել, «առաւօտ մը կը մնայ հոն, մեռած, ճակատը դալկահար, դէմքը խաղաղիկ դարձած դեռ վանքին պատուհանին կողմը» ուրկէ կ'սպասէր որ իր ամէնասիրելին երեւնար ։ Կամ լաւ եւս այդ սէրը կը մարմնանայ Սոլֆայկի հրաչալի դէմքին մէջ, ամէնէն նուազ ոչխարհային և սակայն ամէնէն աւելի արտայայտիչ դէմքը զոր Իպսէն ստեղծած ըլլայ, այն խորհրդանշական խօսեցեալուհիին մէջ որ, համբերատար և վստահ, յիսուն տարիներ կ'սպասէ Բիռ Կենդի, անտառին մէջ ծառին քով, և որ, ծերացած դողդոջուն գլուխով, կը չարունակէ երգել կամացուկ ։

«Թերեւս պիտի անցնին դեռ ձմեռը և գարունը, և նոյն իսկ յառաջիկայ ամառը, և ամբողջ տարին ։ Բայց օր մը պիտի գաս դուն, վստահ եմ, եւ կ'սպասեմ միշտ սպասել, որովհետեւ ես քեզ այդպէս խոստացայ վերջին անգամ ։»

Սէրը կրնայ փոխուիլ ատելութեան, այն ատեն իր անունը Մէտէ է ։ Կրնայ այդ սէրը կացինը սիրուհիին ձեռքը տալ, մահացու հարուած մը իջեցնելու համար պաշտելիին գլխուն ։ Միայն կայ բան մը "որ չի՛ կրնար ըլլալ. մարիլ անզգայօրէն եւ անհեթիլ ։"

Այս՛ է բանաստեղծութեան տեսակէտը ։ Այդ բանաստեղծութիւնը կ'արդարէ Ալֆրէտ Տընսէնի հետ ։

«Սակայն սէրը կրնայ տեւել, այո՛, սէրը կրնա՛յ տեւել, ապագան՝ ըլլալ ինչ որ եղած է անցեալը, և հաւատարմութիւնն ու գորովը՝ երբեք չը զգալ վերջին մարմրուն ցոլքերուն սարսուռները» ։ Բանաստեղծութիւնը կը հալածէ, կը փառաբանէ միայն «այն Աստուածները որոնք կը մեռնին երբ կը սիրեն» ։ Կը ճանչնայ միայն Ֆաուսթը որ «Հելէնն ամէն կնոջ մէջ» չի՛ տեսներ, որ նոյն իսկ Հելէնի մէջ ոչինչ կը տեսնէ բայց միայն ա՛յն միակ Մարկրիթը, զոր իր կորսնցուցած տարփուհւոյն պատկերը կը հալածէ յաւէտ, և որ կը պարուի իրեն, միեւնոյն ժամանակ երկրի վրայ իր բոլոր ուրախութիւններուն և իր բոլոր ցաւերուն հետ, իր հոգւոյն փրկութիւնը անդէութեան մէջ ։ Զարհուրելի այլ եւս, սիրած ըլլալէ վերջ ։ Կամ նոյն իսկ սիրել երկրո՛ւ անգամ ։ Ահա՛ ինչ որ չըմբռներ բանաստեղծութիւնը ։ Հնդկական ամէնէն մոլեռանդ ցեղին նման, ի կէր կ'առնէ «Սուգդէ» (Suttee) ըսուած օրէնքը, այսինքն այրի կիներուն այրումը իրենց ամուսիններուն դիակներէն չինուած խարոյկին վրայ ։ Նոյն իսկ յեղյամտութեան նախատիպը, Տօն Ժուան, սիրոյ յաւիտենականութեան խնդրին ամէնէն փայլուն ապացոյցը կը հայթայթէ իրեն, որովհետեւ բանաստեղծութիւնը, իդական սեռի ետեւէն վազող այդ անկայուն թափառիկը, նորօրինակ հակապատկերով մը, իսկապէս անխոնջ հետապնդող մը կը դարձնէ, իր հոգւոյն մէջ կրելով պատկեր մը՝ որուն մէկ օրինակը կը ճգնի գտնել մահկանացու կիներուն մէջ, ուստի և իր յեղյամտութիւնը ըլլալով միայն իր կայուն խաբկանքին տենդը, ճշմարիտ անհուն, միա՛կ սիրոյն ծարաւը ։ Այսպէ՛ս է որ նկարչութիւնը սպիտակ գոյնով յառաջ կը բերէ խորունկ և փայլուն մութին զարնուածքը ։ (Եթէ այս նիւթին մէջ ազէտներ կ'երեւակայեն թէ ես իրենց այդպէս կը հաւատացնեմ, մօտէն կրնան դիտել, նկարի մը վրայ այն մրահարութիւնը (touche) որուն միջոցաւ յառաջ բերուած են թափող կամ սեւ անդունդը, սեւ մազերը կամ եփենոսի փայտը) ։

ՄԱՔՍ ՆՈՐՏԱՈՒ

Թարգմ. Ե. ԳՕԼԱՆՃԵԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՇԱՐԱԿԱՆ

Տօնական օրերը կը մօտենան, և հաւատացեալներէն չատեր չեն գիտեր եկեղեցիներու մէջ երգուած Շարականներուն իմաստը ։ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՇԱՐԱԿԱՆը որ թերթիս աւագ-խմբագիր Երուանդ Տ. Անդրէասեանի աշխատասիրութիւնն է, կուգայ այս պէտքը լրացնել ։ Կը ծախուի բոլոր Հայ Գրավաճառներու քով ։

ԳԻՆ 5 ԴԱՀԵԿԱՆ

ԹԵՐԹԱԶՆի այս օրուան թիւին բովանդակութիւնն է.—

Հոգեկան Մեծութիւն.— ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃԷՃԻՋԵԱՆ ։ Ընթացիկ նիւթեր.— ՀԱՅԿ ԱԳՈՆՑ. Բրօֆ Ալեքսանդր Վամպէրիի բանախօսութիւնը.—Թարգմ. ԱՐՓ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ։ Ժան Նիւթէնի Երազը.— ՄՈՒՇԵՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ։ Դաստիարակութիւնը ուսանողին տեսակէտով (Տօքթ. Կէյթսի բանախօսութիւնը).—ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃԷՃԻՋԵԱՆ ։ Գրական ուսումնասիրութիւն (Վիքթօր Հիւկօյի արուեստը և ոճը).—ԲՕԼ ՊՈՒՐԺԷ ։ Բանաստեղծութիւններ.—Իմաստ.—ԱԿԻՒԼԻՆԷ ։ Ապաչաւ.—ԵՂԻՇԷ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ։ Տօքթ. Թօքքընի արկածները («Բիւրակն»ի Վէպը) ։

Ո՛Վ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐ... ՄԻՒԶԻՔ

Բերա, Թաքսիմ, Էֆթալօֆօս զբօսարանին վարիչը այս անգամ իր բազմաթիւ յաճախորդները ալ աւելի գոհ թողլու նպատակաւ զբօսարանին մէջ նուագող Արեւելեան նուագածուաց խումբին մէջ փոփոխութիւններ ըրած է, հրաւիրելով հանրահռչակ Սարը Օնիկ և Ահմէտ պէյը, որոնցմով կազմուած խումբը յայտնի է որ հրապարակի վրայ գտնուողներուն ընտրելագոյնը կ'ըլլայ ։

Միայն Սարը Օնիկի անունը կը բաւէ Արեւելեան երաժշտութիւնը սիրողները թովելու ։

Տէր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ